

Български Книжици.

пoврѣмeннo списаниѣ

нa

БЪЛГАРСКА-ТА КНИЖНИНА.

НАТЪКМАКА

И. БОГОРОВЪ.

*Наука. Книжнина. Занаятъ. Пътуванія.
Търговія. Селскый животъ.*

СЪДРЪЖАНИЕ :

- I Просвѣтеніе и книжнина на Българе-ти.
- II Ради зачало-то и мѣсто-то на Глаголическы-ти слова.
- III Забѣлжванія.
- IV Писма за пѣкoi мѣчности на българско-то правописаніе.
- V Български и питаніята.
- VI Паралелъ.
- VII Честитеніе.
- VIII Български народни пѣсни.
- IX Свѣременна Лѣтопись.

БЪЛГАРСКИ-ТИ КНИЖИЦИ :

издаватся два пѣти въ мѣсяца на 5 и 20 число.

Цѣна-та на годишно-то изданіе (24 Книжки) е :

Въ Цариградъ 5 медж. сребрѣни.

По цѣло Турско 5 $\frac{1}{2}$ м. ср.

Въ Сербія, Влашко и Молдавія

6 меджид. сребрѣни.

Една-та Книжка сама $\frac{1}{2}$ м. среб.

ЧАСТЬ III.

ОКТОМВРІЯ: КНИЖКА ВТОРА.

Брой 20.

ЦАРИГРАДЪ — ГАЛАТА

Въ Книгопечатницѣ-тъ на Д. Цанкова и Б. Миркова.

1858.

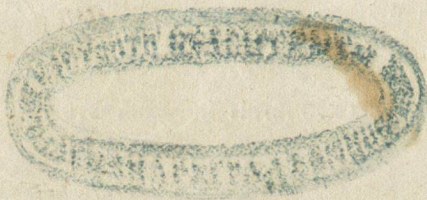
ИЗВѢСТИЕ.

Онѣя лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ десять турскѣ лири, ще земѣтъ догдѣ сѣ живи безъ никаквѣ заплатѣ Българскѣ-ти Книжници и по ѣдно тѣло отъ всѣкѣ книгѣ, коѣж-то ще издаде Българ. Книжнина.

Онѣя лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ пять турскѣ лири, ще земѣтъ догдѣ сѣ живи сѣ половинѣ заплатѣ Българскѣ-ти Книжници и по ѣдно тѣло отъ всѣкѣ книгѣ.

Онѣя лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ ѣднѣ лирѣ турскѣ ще земѣтъ догдѣ сѣ живи безъ заплатѣ по ѣдно тѣло отъ всѣкѣ книгѣ не поголѣмѣ отъ 5 (пять) типографическѣ листа, като заплати разное-кѣ-ти на возеніе-то имѣ, а за по голѣми-ти, ако ги приѣмѣтъ, ще заплащѣтъ относително повече-то отъ пять-тѣхъ типографическѣ листа: а за Периодическо-то Сисаніе ако го земѣтъ, ще плащѣтъ ѣдно бѣло меджидіе по малко.

Б. Д. Главно-то Настоіателство на Българ. Книжнина имѣ сѣ печать, и все, що сѣ дава отъ странѣ-тѣ му - было записъ или книгѣ - ще носи должнѣ печать. Безъ тоѣ печать всичко дадено отъ странѣ-тѣ му чете сѣ незаконно.

*Прѣгледана и одобрена отъ царскѣ-тѣ ценсурѣ
за да сѣ печата.*

Български Книжици.

ЧАСТЬ III.

1858. ОКТОВРІЯ

КНИЖКА ВТОРА.

ПРОСВѢТЕНІЕ и КНИЖНИЦА.

на

БЪЛГАРЕ-ТИ.

Общій изгледъ.

IV.

Като ся разчу вредомъ по Български-ты мѣста *еднодружній начинъ*, попове и кметове съборъ събирахъ чърковски кѣща да събарятъ и ново училище да правятъ, на което имя-то не можахъ да изговарятъ, а го наричахъ *талемя школо*, т. е. уредно училище. Дума *взаимно* (по Старо-Български *взѣимьно*) не звѣни яко добръ въ слушаніе-то на Българе-ти, на които въ уста имъ иде

малко мъчно изговаряне-то на слово *в* и най-паче ко-
га слѣдъ него има прѣщително безгласно; за то нѣкой
сѣвсѣмъ сѣ го изгубили: *сякой, се*, вмѣсто *всякой, все*
у Калоперъ; *олъ, ода* вмѣсто *волъ, вода* у Сливенъ.
Въводителъ-тъ на *еднодружнѣй* начинъ можеше още по-
добрѣ да сполучи, ако даваше на той методъ нѣкое
имя чисто Българско, което да разихти повѣче по Бъл-
гарскы-ты сърдца, и ако е имало край да не закача отъ
слово *в* и слѣдъ него безгласно, кѣтъ *вз*. Французи-ти
нарекохъ отъ начало вапора *тироскафъ*, обще имя за
въ цѣла Европа, послѣ всякой народъ като си направи
вапоръ, нарече го и по языка си: *парокорабъ, корабъ съ*
пара, паракорбъ, пароплавъ, и които не познавахъ още
парнѣ-тъ силъ, *корабъ съ витло, корабъ съ огнь*. То
ся знае, че Българе-ти като си направятъ вапоръ,
щѣтъ му намѣратъ и прилично имя, само страшно е
да неиспадна въ иста-та катигорія съ прѣводителя
на таблици-ты.

Устроение-то на ново училище въ Габрово направи
и друго добро на Българско-то просвѣтление. Познато е, че
това село ся нахожда въ главный прѣходъ на Старъ-планинѣ
та всякой пѣтникъ като заминуваше прѣзъ тамъ испыт-
ваше да види и ново-то училище, едно отъ селскы-ты
любопытны нѣща. Българскы училища, книги и учение
вървяше вѣке изъ уста-та на Българе-ти и най-паче
на Габровце. По случка Ингелизинъ минува Старъ-
планинѣ и направи мѣсто почиваніе въ Габрово. Той
по примѣра на вси-ти пѣтници навѣжда ново-то у-
чилище, и, подканенъ отъ добро къмъ чловѣци-ти, стова-
ря ся съ учителя да му прѣведѣтъ *Новый завѣтъ* на Бъл-
гарскы, което и сполучи отгорѣ за малко врѣмя. Тойзъ
добродѣтель нынѣ желаяше тя книга да ся напеча-

ти пакъ въ Българска книгопечатница, нѣ дѣ да въ намѣри? Солунска-та бѣше изгорѣла отколѣ, Самоковскѣ-тѣ бѣше изяло ражда-тѣ. Така той ся погрыжева и напечатвать въ Измирѣ съ неговы разноскы *Новый Заветъ*, отъ който отгорѣ за десять години трѣба да сѣ ся распродады повѣче отъ тридесять хыляды книги, че вѣче има и четверто издание. Малко Българскы книги сѣ стигнахы до тоязъ брой издание и проданѣ.

Единъ пѣтъ като станѣ въ Измирѣ тя книгопечатница, нѣкои учени Българе пожелахъ да ѣ неоставать да ся затріе както другы-ты, и поченвать подырь напечатаніе-то на *Новый Заветъ* да издавать на свѣтъ періодическо на мѣсяць списаніе наречено *Любословіе*, което по злополучіе не можа да напѣдне както своя си прѣдпечатникъ, та слѣда двѣ години, издадель-тѣ му трѣбаше да си свіе пазухника и списатель-тѣ му да си подкрачи перо-то.

Българе-ти по то врѣмя зимахъ книги само да ги имѣтъ, и послѣ като закачихъ и да ги прочитать видѣхъ, че въ речено-то списаніе малко работы ся намирахъ за тѣхъ да ся залѣжатъ. То имаше и другѣ неприятность, че, като ся пишеше за цѣлъ народъ, списатель-тѣ му ся държеше твърдѣ яко за мѣстно-то си нарѣчіе отъ страхъ да не бы изгуби и него, и то ся пълняше все съ описанія на стары дѣла, та насмалко оста да направи свои-ты читатели *антиквари*. На днешне врѣмя най-лесно-то и най-мѣчно-то е да пише чловѣкъ Българскы: едно-то всякой знае и може да направи, за друго-то малцина ся намирать. Ако издатель-тѣ на то *любословіе* бѣше единъ отъ речены-ты вторы отистина може рѣ нѣкой, че и до тоязъ часъ щяше върви издание-то на то списаніе. Продажба става кога поносея и на двѣ тѣ страны.

РАДИ ЗАЧЯЛО-ТО и МѢСТО-ТО

на

Глаголическы-ты слова.

Отъ П. І. Шафарика.

ОТДѢЛЪ І.

(Вижь Члс. III. Книж. № 19, страницъ 130.)

37. Тѣ 38 първоначалны Славянскы слова у Храбра, които ся наричѣть и брой по-късно отъ нѣкои, речи, че можяхъ, ако друго-яче брой-тѣ есть правъ (зачто можяше да бѣдетъ една приписка, както лѣточисленіе-то на свършака очевидно есть неправо, ако чловѣкъ нещеть да приемень другадѣ прѣдложено-то тълкованіе отъ мене) да ся докажѣть спорядъ тоязъ или онязъ начинъ; обаче една съвършена здравнина можетъ да ся достигнеть само при такыва буквици, които едноврѣменно сѣть буквици за брой (бѣлѣци за число), при другы-ты остава всякога нѣкоя малко или много проблематическа. Между това работа-та по мнѣніе-то ми, въ относяніе на главно-то пытаніе не есть толкозъ важна. Чловѣкъ можяше твърдѣлесно да възвърнеть въ свършака и Кириловы-ты буквици на броя отъ 38-тѣ, зачто прѣдидѣя-та нѣма въ нѣкои стары Българскы рѣкописи и въ исти-ти, както и

въ стары-ты срьбскы грамоты ся употрѣбыва — сѣще тѣхъ
какъ глаголическо-то я за собствено-то ѣ и едноврѣ-
менно за я: вѣра, ѣко, твоѣ вмѣсто яко, твои.

38. Кога ся противоположить, че не ся есть съ-
хранило никой литургическый рѣкописъ съ глаголическо
писаніе, то трѣба да ся забѣлѣжить, че и кыриловы
литургійкы и т. н. отъ X — XI в. не можѣтъ доказа, ос-
вѣнь Псалтыря и нѣкои стихераре (повече-то изводи).
Между това можѣтъ да свидѣлствуютъ само Пракки-
ти изводи и най-ветхы-ти рѣкописи на Псалтыря, и 'най-
паче глаголическы-ти (тѣхъ, что ся относя за текста),
както и кырилови-ти прѣписи изъ нихъ (тѣхъ, за что са-
държавать распрѣснато глаголическы слова, н. п. Евгенію-
Погодинскы-ты изводи, Бологнійскый Псалтырь и т. н.)
споредъ сѣществуваніе-то на литургическы-ты книги съ
глаголическо-то писаніе въ X — XI в. Въ Кроація ся
въведе извѣстно римска-та литургия. Изводъ-тъ отъ
Зара есть едно доказателство за голѣма-та старина на
глаголическый молебникъ. Азъ видѣхъ и други изводи
отъ молебника отъ твърдѣ голѣма старина. Сѣще видѣхъ и
изводи отъ служебника, които сѣтъ по-стари, отъ
нынѣшне-то устройство на латинскый служебникъ или отъ
XIII вѣкъ.

39. Прихождамъ най-послѣ на единъ до край ва-
женъ прѣдмѣтъ, сирѣчь на мнѣніе-то отъ нѣкои учени,
че глаголическо-то писаніе да есть *измыслеваніе или*
стунанство на Богомилци-ти и Патареници-ти. Тойзъ
изгледъ ся подкрѣпя съ нѣкои явны основы, н. п. че пи-
саніе-то рѣчи исключительно есть было употрѣбено само
отъ оныя страны, гдѣто сѣтъ живѣяли Богомилци и Па-

таренци, въ Мекедонія, Илирія, Далмація, Кроація, Славонія и Истрія; че то ся нарича Българско, както и Патаренци-ти ся нарекохъ Българе; че въ распръснаты глаголическы буквици и рядове у кырилови-ты рѣкописи сѣтъ быле нарочити уговорни бѣлѣзи заради родство за вѣра и т. н.; между туй, като ся пригляда отъ близо, това мнѣніе есть съвсѣмъ шхарлово. Туй ще ся покаже по-ясно отъ слѣдни-ты основы.

40. Глаголическо-то писаніе за това не можетъ да бѣдетъ произведение и ступанство на Богомилци-ти и на Патаренци-ти, зачтото тѣи и двама-та бѣхъ явни лъжеучители, обаче въ глаголическы-ти рѣкописи не ся нахожда нигдѣ дыря за нѣкого лъжеучителя. Богомилци-ти не писаха никакъ таквызъ книги; тѣи отвърлиха ветхый Завѣтъ, даклемъ и Псалмы-ты; тѣхный Отченашь, тѣхны-ты посланія имаха особиты читанія, что ся не нахождатъ тукъ. И сѣще, ако ся намѣряше нѣчто, което да изявява за Патаренци, щяше докажетъ само толкозъ, че тѣи ся държяхъ здраво за ветхо-то писаніе отъ Кырила, както, спорядъ Исторія-та подобни старовѣрци, които при прѣобразованія-та оставать въ малкость, врядомъ безумно ся стискать здраво за старо-то. (Росколници). — Между това ся укриви и Метотій, 925 и 1059 л. за ереса, и ся въспрѣ славянска-та (глаголическа-та) литургия, както до наскоро въ Моравія.

41. Ветхы глаголическы рѣкописи ся не съхранихъ съ грыжаніе само въ православны-ты Гръцкы и Славянскы (Кырилови) монастыре у св. Гора, въ Палестина, обаче и въ Римъ и въ другы страны, какъ скѣпы памятницы отъ старо врѣмя, какъ безцѣ-

ность, и праздни-ты мѣста по-кжсно Кырилскы ся допълнихъ и т. н. Ако бѣхъ были еретическы, то щяхъ ги истрѣбять безъ милость. Отъ глаголическы книги сжть прѣписвали по Кыриловскы ради князове въ Россія. (1047л.), за князове и княгыни въ Сърбія (1240-50л.), и това врѣшяхъ священници, въ монастыри и при църкви, въ едно врѣмя, кога хора-та гоняхъ съ огнь и сабя Патаренци-ты както еретици.—Най-ветхы-ты глаголическы ржкописи погынахъ нѣ отъ нарочито затриваніе, обаче, както кырилови-ти, отъ ветхына и напустуваніе. Още прѣписатель Теодоръ 1263 л. ся упаква заради рѣдкость-та на ржкописи-ти Іоаннъ Екзархови, които първоначално бѣхъ написани глаголическы.

42. Въ чудесно-то старобългарско прѣброеніе на народи-ти и азбуквы-ты имъ (въ мое-то Старожитіе. 996л.) показаны сжть Българскы-ты (т. е. глаголическы-ты) буквици нѣ между *еретическы-ты* обаче ясно между *православны-ты*.

43. Единъ Патаренецъ можяше всякогажъ да пишетъ *Паризскый букварь*, обаче само какъ Българскый, въ противоположеніе на Грьцкый, нѣ какъ *особитъ патаренскый*. Между това свидѣтелствува латинскый надписъ за одного латинца, ако той, което есть и по-вѣрно не есть отъ друга нѣкоя ржка. Всичко-то есть едно бързо забѣлжваніе за любопитство, ничто повѣче. Тжй изрѣза Русецъ на Аравійца рускы-ты слова какъ примѣръ. (Гл. Жюгрененово известіе 1842л.) Мы познаваме исто отъ по-кжсно врѣмя подобны записванія на глаголическа-та азбука въ различни ржкописи, за което щеть ся говорить на друго мѣсто.

44. Въ *Италія* и *Франца* бѣхъ твърдѣ многочи-

слени Патаренци-ти, най-паче въ първа-та земя, и пак не ся намира тамъ, освѣнь оный Паризскый букварь, ни-коя дириѣ отъ глаголическо' писаніе отъ врѣмя то на Патаренизма, (че по-късно донесени ти рѣкописи не доч казвать ничто, както н. п. Асеманіаново Евангеліе);- Въ *Боемія* и *Россія* на противъ не сѣтъ быле Богомилци и Патаренци, нѣ при всечко това ся намиратъ въ вѣгъ земли отъ авки отъ рѣкописи и други дири отъ глаголическо писаніе отъ най старо-врѣмя.

45 Глаголитци-ти въ епископство Сень (Сегнія) у Кроація придобыхъ отъ Папа Иннокентія IV въ 1248 л. по молба-та имъ *потвърденіе-то* за у тѣхъ употрѣбена-та славянска литургия, като прѣдъвихъ, че имѣтъ едно старо писаніе, видно отъ Св. Іеронима, съ което сѣтъ быле написаны литургически-тѣ имъ книги. Ако и оправданіе-то на Св. Іеронима какъ изобрѣтатель на тѣхно-то писаніе не можетъ да ся утвърдить прѣдъ историческа-та критика, то естъ толкозъ по-много извѣстно, че тогдаващій имъ епископъ не можаше дръзнеть, за да поище такъвъ правдинъ, ако писаніе-то бѣше было въ употрѣбленіе у Патаренци-ти, които до наскоро бѣхъ изгонены съ огънь и сабя какъ еретици. Подобно и Папа или римскый прѣстолъ щѣше ся не прѣльсти толкозъ слѣпо и безпримѣрно въ една толкозъ главна работа, кога той имаше, нито можеше да нѣма, чрѣдства, за да разумѣеть истинѣ-тѣ.

ЗАБЪЛЪЖВАНІЯ.

За Б. 7. Отьѣшавъ же философъ:.... Съ радостію и-
дѣ тамо, аще имають бѣквѣ въ ѳезыкѣ свой. Глагола же царь
къ немѣ: Дѣдъ мой и отьць мой и нини мнози, некавше то-
го, нѣсѣуть обрѣли; то тако азъ могѣ то обрѣсти? Жит.
Конст. XIV. (т. е. Философъ-тъ отговори:... Съ радость
щѣ отійдѣ тамъ, ако тѣи имѣть слова на свой ѳязыкъ.
Тогдѣзъ рече му царь-тъ: Дѣдо ми (Михаилъ II 820—
829 л.) и тейко ми (Теофилъ 829—842 л.) и други много
души търсихъ, обаче не намѣрохъ ничто; какъ щѣ го
намѣря азъ?)

Прѣжде ꙗко словѣне немѣша книгъ (слова), нѣ чрѣта-
ми и рѣзами чѣтѣша и гатааша. *Храбръ.* (т. е. Испър-
вомъ Славяне-ти нѣмахъ слова, обаче употрѣблявахъ
драсканици и врѣзванія за броеніе и приказваніе).

За Б. 8. Literas denique sclaviniscas (— славѣнська)
a Constantino quondam philosopho repertas... jure Caudamus. Lit
Joannis VIII a. 880. Палацково пѣтуваніе 1838. Facsim.

Царь Михаилъ пише Ратиславу: Божь... видѣвъ вѣ-
рѣ твою и подвигъ, сътвори нына въ наша лѣта, ала бѣ
квѣ, въ вашъ ѳезыкъ, ꙗкоже не бѣ испрѣва было, нѣ тъмо въ прѣва

лѣта, да и вы причтете се великихъ язычѣхъ. Жит. Конст. XIV. Жит. Метод. V. Тълкованіе за начало-то на слова-та еврейскы, грѣцкы и латинскы.

За Б. 10, Главно-то мѣсто есть Жит. Конст. XV. Неслабѣть се Бсѣмъ осемь. Иже бо бы юмѣу сице годѣ было, то небы-ли могъ сътворити, да выше и си испрѣва писменѣу пишѣще безсѣды свсѣмъ славянъ Бога? нѣ три языкѣ юсть тѣмъ избралъ, еврейскій, грѣцкій и латинскій, нмнже достѣитъ славу Богѣ въздаати. Срв. Сжще XVI и Жит. Метод. VI.

За Б. 12. *Ἐπορίσθη δὲ καὶ χαρακτήρας ἐτέροισι γραμμάτων πρὸς τὸ σαφέστερον ἢ οὐ; ἐξέβρεν ὁ σοφὸς Κύριλλος* Жит. Св. Климента еп. Бѣлг. 14. *Excogitavit etiam ingeniose propter majorem perspicuitatem (или ad elevandam perspicuitatem) literarum notas diversas ab eis, quas sapiens Cyrillus invenerat.* (т. е. Той измыслилъ съ остроуменъ начинъ за достигваніе на по-голѣма ясность другы бѣлѣзы за слова (соб. бѣлѣзы за гласове, а нѣ конто бѣше изнамѣрилъ прѣмъждрый Кырилъ.) Обаче *ἐπορίσθη* значить въ по-кжсннй грѣцкій языкѣ често толкозъ кол-кото *usuravit*, употрѣбилъ.

За Б. 15. И сврѣте отъ втораго на десете лѣта цара Соломона до рождытва Христова .ц.ѣ. лѣтъ (вмѣсто .л.ѣ.) Жит. Конст. XIII.

Въ Струмицкый Апостолъ XII — XIII вѣкъ ся срѣщать тыя бѣлѣжки: Аслог. 27, 36. вѣхъ же въ кораблѣ вѣхъ джшъ : с : н : с : , вмѣсто : с : о : с : , 276, даклемя н глаголическы за о. Сжще въ Синаксаря отъ 16 Іунія: сватыхъ отыць : : ь : т : , вмѣсто : х : л : , т. е. 630, даклемя ь глаголическый видъ, че т значн тукъ три дѣстѣте, Сжще ср. 15. назначено есть патѣдѣстѣница: л : л :

т. е. л глаголическо за н, 50, и отгорѣ още д пребавно за десѣтъница.

За Б. 17. Чловѣкъ сравнява н. п. прѣп. отъ Асеман. Код. у Силвестра съ прѣп. на Еванг. Пасіонійско у Бланхыня Евангеларь. четвѣрт. Т. I. таб. 1, на Ев. LXXX Василя М. Урбскаго с. т. 3, и на Ев. Библ. Валиселанска с. таб. обр. DXXVI, още единъ прѣп. на Ев. Глг. Григоровичево съ прѣп на Ев. Св. І. Библ. Валиселанска у Вланшина Т. I. сбр DXC, най-послѣ прѣп. на Глаг. Глоц. у Копитаря съ прѣп. на Посл. Св. Павля у Бланхыня Т. I. с. 4, и Ев. Св. Лука с. 1. Сравни още писаніе-то на най-ветхы-ти нарѣчии Кроато-глаголическы изводи съ латинскы-ти, въ Италя и Нѣмско написани-ти рѣжкоп. отъ XI — XII в. у Валтеря, Бесея, Пертца и Силвестра.

За Б. 18. Востоково и Погодиново чудесно извѣстіе за тоязъ прѣдмѣтъ да ся прочите въ Москвитянинъ 1843. Рѣжк. VII. С. 103 — 105. Въ Рѣжк. на Троическа-та Лавра ся намира въ надписи-ти четьре думы съ глг. писаніе, освѣнъ това 23 едно по едно глг. слова въ текста размѣсены между кыриловы-ты.

За Б. 25. Тукъ трѣбваше да ся говорить за множество-то грѣшны думы, что сѣтъ осталы непрѣведены въ глг. рѣжк. които сѣще така сѣтъ едно доказателство за старина-та на глаголица-та; между това азъ трѣбихъ тоязъ прѣдмѣтъ допълнително у второй отдѣлъ. Б. 5.

За Б. 28. Шѣдъ же философъ по пръвому свѣдѣнію на молитву се наложи и съ нѣми поспѣшны. Жит. Вост. XIV.

За Б. 33. Така сѣтъ влѣзлы въ текста именно нѣкъто, нѣдѣн и другому при етерѣ, етери и етерѣ. (Во-

стоковъ 107.) — Най-ветхый познать ржкп. на Евангеліе-то съ поправеный текстъ, единъ начинъ отъ тълкованіе или *textus receptus*, есть отъ 1383 л. написанъ въ Цариградъ на пергаментъ in 4° нынѣ въ синодал. библ. у Москва. Горский и Невоструевъ Опис. I. С. 224 №. 26 и С. 254. По исто-то врѣмя трѣба да есть пригляданъ Псалтырь-тъ и Апостолъ-тъ; что отъ тогдазъ ся съгласявать ржкописи-ти. — Константинъ Костенский, съ прѣкоръ » Философъ-тъ « т. е. грамматикъ-тъ, кой-то есть живѣлъ у полвина-та на XV в. въ Жеглигово при Скопѣ, ушмаквася въ едно съчиненіе заради развала-та на славянскы-ти ржкописи и именува тогавашны-ты писалны училища. Подобно есть оставено въ задговора по повѣленіе на княза Джоржя у една ново-критикувана Лѣствица отъ Іоанна Климакоса отъ 1434 л. въ Крушедолъ. — Грамматикъ Владиславъ живѣяше и пишяше въ Македонія между 1470 — 1479 л.

За Б. 34. Прѣжеть же юго идуща Косль, кнезь Панонскый, и възлюбль веами словенскыя книги наѹчити се имь, и въда до петицесеть ѹченикъ ѹчити се имь. Жит. Конст. XV.

За Б. 36. Журн. мин. нар. просв. SP. 1848. Іул. Отд. II, 18 — 66.

За Б. 43. Чогрево извѣстіе заради Финна Магнусенсова Рунама. С. Петербургъ, 1842, 8°. s. 83 срв.

Край на първый Отдѣлъ.

ПИСМА

За нѣкои си мѣжности на Българско-то
правописаніе.

отъ Гверіла Кръстовица.

ПИСМО II.

20 Маѣ 1844.

ЗА ЧЛЕНЪ-ТЪ.

Словеснейшій Господине!

Слѣдъ буквы-ты за кои-то, като основаніе що сѣ на слово-то, доволно на дълго вы писахъ, прилично е да вы пишѣ и за членъ-тъ, той-зи най-великій камень преткновенія на днешни-ты Българскы писатели, отъ кои-то едни го никакъ не приематъ — (тѣ сѣ обаче твърдѣ малко), а други ся не съгласяватъ какъ трѣба да го пишѣтъ.

Що е членъ? — Потребенъ ли е членъ на единъ кой годѣ языкъ? — Кой и какъвъ членъ трѣба да има ново-българскыя-тъ пишемый языкъ?

Съ отвѣщаніе-то на тѣя три въпросы сѣкамъ да ся разрѣшява сичка-та загадка касателно до членъ-тъ.

I.

Членъ ся зове оная частица на слово-то, коя-то, поло-

жена предъ или слѣдъ нѣкои си имена, показва че трѣба да земнемъ тыя имена въ единъ опредѣленъ разумъ.

Отъ това изясненіе на членъ-тъ слѣдува:

1. Че членъ-тъ е отъ оныя части на слово-то, кон-то ся Грамматически *относителни* називавать. Такви-зи сж *прилагателни-ти* и *мѣстоименія-та*, и особливо *показателни* и *относителни* зовоми-ти мѣстоименія. И наистинж сичкы-ты тыя части на слово-то, какъ-то и членъ-тъ, иматъ за предметъ да *опредѣляватъ* рѣзумъ-тъ на имя-то на кое-то ся отнасятъ; но инакъ го опредѣлявать едни-ти а инакъ други-ти. Прилагателни-ти отвѣщавать на въпросъ-тъ: *какъвъ*, *колѣкъ*, или *чий*, сирѣчь показватъ *качество-то*, *количество-то*, или *свойство-то* на имя-то; на пр: *бѣлъ*, *мякъ*, *студенъ*, *юльмъ*, *малкъ*, *многочисленъ*, *мой*, *майчинъ*, *Петровъ*, и проч. Членъ-тъ и мѣстоименія-та отвѣщавать на въпросъ-тъ: *кой*, сирѣчь, показватъ *лице-то* или *особж-тъ* за коѣ-то ся говори; на пр: *конъ-тъ*, *бѣла-та овца*, т. е. оный конъ, оная бѣла овца, за кон-то ся е помянѣло въ слово-то по напредъ, и кои-то слѣдователно еж знайни читателю или слышателю така що, безъ другъхъ расправъ и обясненіе онъ тѣхъ а не други докарва той чась на умъ-тъ си, и ето какъ разумъ-тъ имъ ся опредѣлява изведнѣждъ.

2. Че членъ-тъ ся прилага, или трѣба да ся прилага, не на сичкы-ты имена вообще, но само на оныя, кон-то иматъ нуждъ отъ такъвъхъ опредѣлительность, защо съдържатъ въ себѣ различни разумы, или, паче рещи, разумъ принадлежащій на много особы, така що, безъ нѣкоѣхъ точнж опредѣлительность, не може да ся разумѣ изведнѣждъ за коѣ ся точно говори: такви-зи сж оныя и-

мена, кои-то Грамматически ся зовѣтъ *общи*, или *нарицателни*, като: *животно, чловѣкъ, добытъкъ, птиче, овца, конь, кѣща, поле, юра, долъ, и пр.*, защо много видове ся намѣрятъ отъ тѣя сички-ты, и безъ нѣкое, какъ-то рекохмы, опредѣленіе, кой-то ни слуша или чете, не е възможно да познае точно за кой видъ говоримъ или пишемъ. На противъ, имена-та, кои-то Грамматически ся наричатъ *собствени*, понеже представляватъ на умъ-тъ сѣкога единъ само разумъ, едно само понятіе, нито потребж иматъ отъ членъ, нито имъ ся вообще прилага; на пр: *Ганчо, Петко, Димитръ, Апостолъ (1) Котелъ, Сливенъ, Търново, Тунджа, Марица, и пр.*; има обаче и нѣкои такыва имена, кои-то злоупотребително приематъ членъ, като: *Дунавъ-тъ, Каміѣя-та, Бѣларія-та.* и др.

II.

Ако да бѣхъ сички-ти имена *собствени*, сирѣчь, ако сички-ты особы, сички-ты вещи, взѣты една по една, имахъ особно имя, тога негли членъ-тъ бы былъ не-потребенъ. Но това не токмо не е, но нито може да бѣде. На пр: имя-то *животно* съдържава въ себѣ сички-ти гадини на свѣтъ-тъ, кои-то сѣ по земѣ-тъ, по въздухъ-тъ, и у води-ти нахождатъ; а тѣя сѣ толкова мно-

(1) Тука *Апостолъ* е имя собственно, и за това не приема членъ; а кога е нарицателно, кога сирѣчь показва, не единъ чловѣкъ кому-то е така имя-то, но книгъ-тъ новаго завѣта, коя-то носи това нарицаніе, тога несумѣнно приема члена, кѣкъ-то и сички-ти други нарицателни, и ся казва *Апостолъ-тъ апостолъ-ми.*

гообразны и многочисленны, що нито за кой видъ отъ тѣхъ е слово-то знаилъ бы нѣкой безъ опредѣленіе, нито четъ-тъ имъ поне бы можилъ да помисли, кольми паче да имъ даде и на сичкы-ты по едно особно имя. Това исто-то можемъ да речемъ и за имя-то *добытъкъ*; и за имя-то *звѣрь*, и за имя-то *птиче*, и за имя-то *рыба*, и проч. и проч., ако и да съдържавать тѣя въ себѣ по малко отъ имя-то *животно*. И исто-то ще речемъ даже и за имя-то *человѣкъ*, ако и да ся дава *человѣкомъ* и по едно *собственно* особно имя всякому за да ся распознавать съ него едни отъ другы, кое-то вообще само за *человѣцы* ся види нужно, защо *человѣкъ* само съ *человѣцы* ся находи въ нуждѣ да ся съдружява, разговаря, и вообще сообращава лице съ лице, и слѣдователно да ги назовава, или присѣщы или отсѣщы по имя; но за да стори това, трѣба да положимъ че ги познава сичкы-ты, че може да имъ запомни имена-та, и че, кога на примѣръ ще да рече *человѣци-ти*, ще да ги изреди сичкы-ты съ имя-то имъ единъ по единъ; а кой може да ся похвали съ една такъв-зи способность, или на що бы приличялъ единъ такъв-зи языкъ?

Тая нужда да ся опредѣли точно разумъ-тъ на *общы* или *нарицателны-ты* имена, находится общо въ сичкы-ты языцы, и нема ни единъ языкъ кой-то да не опредѣлява, злѣ добръ разумъ-тъ на свои-ти *общы* или *нарицателны* имена, кой съ единъ способъ кой съ другы. Членъ-тъ ся признава за най добръ способъ за това опредѣленіе, и по много-то языци той-зи способъ иматъ и употрѣблявать. Въ Европѣ, на примѣръ, гдѣ-то ся нахождатъ най добри-ти и най обработани-ти языци, ще намѣримъ твърдѣ

малко, кои-то да не употребяватъ членъ. Греци, Нѣмци, Англезии, Французи, Италиане, Испанци, имѣтъ вси и ся хвалять че имѣтъ членъ, зацо съ него ся и по кратко и по лесно опредѣлява разумъ-тъ на общы-ты имена. Латини-ти не сѣ употребили членъ, а вмѣсто него, гдѣ-то е было нужда да ся опредѣли разумъ-тъ, употребявали сѣ мѣстоименія; но отъ това мѣстоименно употребленіе, освенъ що не сѣ имали съ него истѣ-тъ лесниѣ коѣ-то други языци сѣ имали съ членъ-тъ, колко сомнѣнія сѣ оставали пакъ въ слово-то касателно до разумъ-тъ на едно имя!

Церковно-Славянскыя-тъ языкъ не е и той употребилъ членъ въ нарицателны-ты имена, кога они стоятъ въ слово-то сами, но вреда-та коя бы отъ тамо произходила не е за него твърдѣ голѣма, зацо първо и онъ, какъ-то и Латинскыя-тъ, има различни падежи, кои-тъ не мало служатъ за опредѣленіе на разумъ-тъ; а послѣ твърдѣ рядко ся находи въ слово-то имя нарицателно само, сирѣчь безъ да е съдружено отъ нѣкое *прилагателно* или нѣкое *причястіе*. Тія же прилагателни и причастія въ церковно-Славянскыя-тъ языкъ имѣтъ двѣ различни окончанія называемы едно-то *успѣчено*, на примѣръ: *благъ, святъ, лежащъ, благословенъ*, друго-то *неуспѣчено*, на пр : *благый, святой, лежащий, благословенный*. Успѣчены-ты прилагателны, Добровскый по логически и по право ги называва *неопредѣлени*, а неуспѣчены-ты именува *опредѣлени*. И воистинѣ тія послѣдни-ти представляватъ въ Славянскыя-тъ языкъ оныя прилагателны, кои-то въ други языци стоятъ съ членъ. » Сички-ти прилагателни имена (казва добръ О. Неофитъ Рылскый) въ

» Славенскіа-тъ языкъ, кога стоятъ безъ усѣченіемъ въ
 » слово-то, имать непрѣмено тая иста-та сила, що я
 » имать Гречески-те прилагателни съ членъ-тъ заедно;
 » а кога-то усѣчени, тогава держать мѣсто за безчлен-
 » ны Гречески. Като на пр: *святый*. ѿ *ἅγιος*, *святъ*, *ἅγιος*;
 » *блаженный*, ѿ *μακάριος*, *блаженъ*, *μακάριος*; какво-то що свидѣ-
 » телствовать и слѣдующи-те примѣри: *Μακάριος ἀνὴρ*, у насъ
 » стои *блаженъ мужъ*, а не *блаженный мужъ*; *ἅγιος*, *ἅγιος*, *ἅγιος*,
 » *Κύριος Σαββῶθ*, у насъ: *святъ*, *святъ*, *святъ*, а не *свя-*
 » *тый*, *святый*, *святый*, » (1): И по горѣ пакъ той
 говори: » Кога-то се напише име-то цѣло... (сирѣчь безъ
 » усѣченіе), то тогава си има совершенъ естественъ
 » членъ въ себе » (2); И самъ Добровскій говори: » Пер-
 » выя (прилагательныя опредѣленные) заимствуютъ свое
 » окончаніе отъ мѣстоименій *и* (*ий*) (3); оно поставляе-
 » мое на концѣ прилагательныхъ, *закмѣняетъ членъ*
 » *опредѣленный* находящійся въ другихъ языкахъ. На пр.
 » Благый составилъсѣ изъ *благъ* и *ѣн*; *благаго* (древне бла-

(1) О. Неф. Грамм. Болг. 1835 стр. 57.

(2) Таможе.

(3) За това мѣстоимѣніе *и* (*ий*) ето що пише пакъ Добровскій: »Еще
 Смотрицкій говорилъ и Караманъ утверждаетъ, что мѣстоимѣніе *и*
 (винит.) произносится мягче нежели союзъ *и*, а именно какъ *ий* (*ji*)...
 Въ древнѣйшихъ рукописяхъ послѣ гласной пишется *и*: *тѣ и*, ка-
 ко *и*, *пропаша и*...; послѣ согласныхъ твердыхъ *ѣн*: *поставиашъ*
ѣн, *вѣщаашъ ѣн*, *прѣштъ ѣн*; послѣ мягкихъ же, на пр. *ни*, *и и*:
глаголютъ и жиба, да помажють *ни*. Въ нихъ также употре-
 бляется *ни* вмѣсто *ѣн* *мни*, *бани*, *третин*, *прочнимъ*.» (Грамм.
 яз. Слав. введение Гл. I. § XIX, стр. 30.)

» ГЛАГО), ИЗЪ БЛАГА ЕГО; БЛАГОМЪ (ДРЕВЛЕ БЛАГЪМЪ), ИЗЪ
 » БЛАГЪ ЕМЪ; МНОЖ. БЛАГЫА, ИЗЪ БЛАГЫ А; БЛАГЫХЪ (ДРЕВЛЕ
 » БЛАГЫНХЪ), ИЗЪ БЛАГЪ НХЪ, и проч. » (1) А що сѣ тѣя
 за ѳн, его, емъ, а, нхъ, кои-то Добровскій показва какъ
 замѣнявали въ древне-Славенскыя-тѣ языкъ опредѣлен-
 ныя-тѣ членъ кой-то сѣ находи въ другы языцы? Нищо
 друго, освенъ различны падежи и измѣненія на неупо-
 требимо-то въ именителенъ падежъ *относительно* третіяго
 лица *мѣстоимѣніе* и значющее бнхъ=тѣй, отъ кое-то
 сѣ приложеніемъ союзныя частицы же станжло е употре-
 бимо-то въ всѣхъ падежахъ *относительно* такожде *мѣ-*
стоименіе нже, иже, еже, соотвѣтствующее Греческому
 относительному мѣстоименію ѳς, ѳ, ѳ, или ѳς περ, ѳ περ, ѳ περ
 и Латинскому is, ea, id. Но и въ другы языцы, кои-то и-
 мѣтъ членъ, е да ли е друго нѣщо членъ-тѣ освенъ по-
 казательно или *относительно-то* имъ мѣстоименіе сокра-
 щено или испърчено? На пр. Греческыя-тѣ членъ ѳ, ѳ, тѣ,
 происходи ѣвно отъ *относительно-то* вышеречено мѣстоиме-
 ніе ѳς, ѳ, ѳ, (2) кое-то несумнѣнно въ началѣ е было τος,
 τή, τὰ, какъ-то сѣ показва отъ самы-ты косвенны падежи

(1) Добр. Грамм. Слав. Ч. II. Гл. II. § 16, стр. 42.

(2) Это що пише Греческый Лексикографъ Антимъ Гази въ своя-тѣ
 Греческый Словарь за това: » ѳ, ѳ, τὸ, ἀντωνυμία δικτική, ἀντί ὅδε, ἢ δε
 τὸ δε, ἢ ἀρχαιοτάτη σημασία. ὅθεν καὶ παρ' Ὀμήρῳ ἐξαιρετικῶς ἐν χρήσει, εἴτι δὲ
 καὶ παρ' Ἡροδότῃ συγχώνις ἀπαντᾷται, σπανίως δὲ ἐν τῷ Ἀττικῷ περὶ λόγῳ
 ἐξαίρουμένων τινῶν ἰδιαιτέρων χωρίων». И по долу тамъ пакъ прилага: » ѳ,
 ѳ, τὸ, προτακτικὸν λεγόμενον ἄρθρον τοῦτο παριστάνει τὸ μετ' αὐτὸ ἐπόμε-
 νον ὄνομα ὡς ὀρισμένον τε ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ συγχέται
 μετὰ τὰ λοιπὰ τοῦ αὐτοῦ εἶδους, ἀλλὰ νὰ παριστήνται ὡς αἰθυπαρικὸν με-
 νειδισμὸν ὄν . . . Αὕτη ἡ χρῆσις τῆς λέξεως ὡς ἄρθρου ἄλλο δὲν εἶναι εἰς;

на членъ-тъ: τοῦ, τῶ, τὸ, τον, τῆς, τῇ, τῇν, τὰ, τῶν, τοῖς, ταῖς, τοὺς, τὰς, τὰ; Французскыя-тъ le, la, les, и подобныя-тъ Итальянскы, Испанскы и даже Влашкы членъ, происходи такожде отъ Латинско-то прилично мѣстоименіе ille, illa, illi, illae; Англескыя-тъ the, отъ подобно-то Англеско мѣстоименіе this, these; Германскыя-тъ der, die, das, подобно отъ тоежде Германско мѣстоименіе der, die, das, и проч. и проч. Слѣдавателно и нашія-тъ ново-Българскы членъ трѣба токожде да происходи, какъ-то и несумнѣнно происходи отъ Старо-Българско или Славенско-то показателно или относително мѣстоименіе тѣ (=той), та, то, ти, ты.

Дѣйствително въ старо-Славенскы-ты рѣкописи тѣ, та, то, ти или ты почти на сѣкы редъ ся срящатъ писани вмѣсто той, таа, тсе, тѣн, или тыа, какъ-то и съ, си, се, си, вмѣсто сѣй, сѣа, сѣе, сѣн. На пр. въ Остромирово-то Евангеліе ся чете: » и познаста и, и тѣ ишезе отъ » нею... и вѣставѣша въ тѣ часѣ, ⁽¹⁾ вмѣсто: и познаста его, и тоѣ ишезе отъ нею... и вѣставѣша въ тоѣ часѣ. Въ

μη μία τις ἑκπτώσις τῆς ἀρχικῆς δεικτικῆς σημασίας της, προξενηθεῖσα βαθμυδὸν διὰ τοῦ χρόνου, τῆς ἀμοιβαίας προφορικῆς ἐπιμηξίας, καὶ τῆς ὀλίγης πλέον χρείας αὐτῆς. Ἐντεῦθεν γίνεται δῆλον, ὅτι τὸ ὅ, ἡ, τὸ, δὲν ἀπαντᾷ παρ' Ὁμήρῳ ὡς ἄρθρον, ἐπειδὴ εἰς χωρία ὡς Ιλ. Α, 340, Δ, 399, Ε, 715, Ζ, 407, Ο, 74, Ρ, 122, 127; 695, 698, Φ, 317, Οδ. Ε, 106, τὰ ὅποια μαρτυροῦσι περὶ τῆς προτέρας χρήσεως τοῦ ἄρθρου, εἶναι εἰς τοὺς προσεχτικωτέρους ἢ ἀρχαία δεικτικὴ δύναμις ἱκανῶς αἰσθητῇ μ' ὅλον τοῦτο ἀρχεται ἡδὴ παρ' Ὁμήρῳ ἢ ρηθεῖσα ἑκπτώσις αὐτῆς, ἥτις παρατηρεῖται εἰς χωρία, ὡς Ιλ. Α, 167, Η, 412, Ι, 309, Μ, 289, Οδ. Τ' 372 . . . ἐναργῆς δὲ φαίνεται αὕτη πρῶτον ἐν τῷ Ἀττικῷ πεζῷ λόγῳ, ὅπου ὁμῶς χάνεται σχεδὸν δι' ὅλου ἡ δεικτικὴ σημασία, ἐξαιρουμένων τινῶν» (Λεξικὸν Ἑλλην. ©. Γαζῆ 1836 Τ. Β'. σελ. 504, 505.)

(1) Виж. у Копитара Clagolita Clozianus praefatio p. XLIX. Това

Клюціанскѣ-тѣ глаголическѣ рѣкописѣ стои такожде писано: » и тѣи намѣ зачнѣтъ, и тѣи прогласѣтъ новѣи пѣснь . . . си бо естъ дѣни семѣу чєстѣ » ⁽¹⁾ вѣсто и тѣи зачнѣтъ, и тѣи прогласѣтъ, сѣи бо естъ, и проч.; и пакѣ таможде по долу: » всѣ бо сѣ испитанимѣ повѣдаєтъ блаженнѣ евангелистѣ. егда, сѣтъ, си вѣнша, » вѣсто сѣа бышѣ: » да предастѣ и, « вѣ. да предастѣ его; тѣ вѣ вечерѣ, вѣнже оученици сѣ глаголахѣ, » вѣ. тѣ вечерѣ, сѣе глаголахѣ; » тѣ бо ти оуготовиша », вѣ. тѣ и бо тѣи оуготовиша ⁽²⁾; и пакѣ по долу, » се естъ тѣло мое, . . . се естъ крѣвь мое изливѣма за вѣи бо оставленѣ грѣхомѣ, ⁽³⁾ » вѣ. сѣе . . . сѣе; и пакѣ: » и изнѣ прѣстѣнтѣ, оукрашенѣ тогда тѣ трапезѣ, тѣ и сѣи изнѣ краснѣтъ, » вѣ. тѣ и трапезѣ, той и сѣи . . . Вѣ кожнѣ рѣкописѣ хранѣщѣхѣся вѣ Вѣенскѣ-тѣ царскѣ Библіѣеѣ, чєтємѣ: » и двѣ ѿ нѣхѣ вѣста нѣща вѣ тѣ же дѣи вѣ. вѣ той же дѣи; и пакѣ: ико сѣ естъ хо- » тѣи изѣвѣннѣ изѣлѣ. нѣ и надѣсѣмѣи сѣи тѣрѣти сѣ дѣи « имѣтъ . . . и тѣ рѣчє кнѣи . . . и тѣ творѣшєсѣ далєчє » и ти . . . и прѣимѣ хѣлѣвѣ благѣсловѣи . . . и познѣста и, » и тѣ ицѣзє ѿ неѣ . . . вѣхѣстѣвѣ вѣ тѣ чѣ вѣзѣратѣстѣашѣ⁽⁴⁾ »

исто-то мѣсто вѣ еднѣ глаголическѣ рѣкописѣ л. 1368 (вѣж. у Копит. таможде) стои тако написано: » и познѣста и, и тѣ ицѣзє ѿтѣ очнѣю . . . и вѣ тѣ часѣ вѣстѣшє . . . » ѿтѣ кое-то сѣ вѣди чє іѣшє вѣ 14-тѣ вѣкѣ буква-тѣ з сѣ произѣсѣи кѣто а, кѣкъ-то днєсѣ у Бѣлгарѣ-тѣи и у Сѣрбѣ-тѣи, спорѣдѣ шѣ сѣ рѣчє вѣ 1-то нѣ писѣмо.

⁽¹⁾ Codex Glagol. Clozian. Копитарѣ стр. 31.

⁽²⁾ Таможде стр. 6-7.

⁽³⁾ Таможде стр. 10.

⁽⁴⁾ Вѣж. у Добров. Грамм. Ч. III, стр. 104, 105.

ВМ. сѣи юсть, сѣи днь . . . и тои рече . . . и той
творашеся . . . благословен юго, и познаста юго, и той ище-
зе . . . въ той часъ.

Това като е тѣй, стига да примѣримъ и сравнимъ
днешнія-тъ Български членъ съ именителны и винителны-
ты падежи единственнаго и множественнаго числа на три-
ты родовы того Древне-Славенскаго мѣстоимѣнія, (защо-
самотыя падежи вообще днесъ употребява языкъ-тъ ны),
и ще ся увѣримъ че реченія-тъ членъ не е друго нещо
освенъ исто и сѣщо-то мѣстоименіе реченыхъ падежей,
прилагаемо на имя-то. А за да бѣде по ясно що гово-
римъ, прилагамы тука за примѣръ по единъ образъ скло-
ненія и на двѣ-ты:

Мѣстоименіе.

		Мѣж.	Жен.	Сред.
Един.	{	Именит. тѣ	та	то
		Винит. тѣ	тѣ	то
Множ.	{	Именит. ти	ты	та
		Винит. ты	ты	та

Имя съ Членомъ.

		Мѣж.	Жен.	Сред.
Един.	{	Именит. мѣжъ-тѣ	жена-та	дѣте-то
		Винит. мѣжъ-тѣ	женѣ-тѣ	дѣте-то
Множ.	{	Именит. мѣжи-ти	жены-ты	дѣца-та
		Винит. мѣжи-ты	жены-ты	дѣца-та

Отъ това ся явно доказва и че ново-българския-тъ той членъ трѣба точно така да ся пише въ сички-ты родовы и падежи. И вѣистинѣ така го пишѣтъ вообще касателно до единственны-ты женскаго и средняго рода падежи, и до множественны-ты средняго, но не сѣ съгласни и на въпросъ-тъ какъ трѣба да ся пише 1^о. единственно *мжжескыя-тъ* и 2^о. множественно *мжжескыя-тъ* и *женскыя-тъ* членъ, и отъ това несогласіе сѣ ся родили различни писанія, за кои-то е надобно да говоримъ сега, за да видимъ коя е причина-та на тия разны писанія члена, и да ли не е възможно да ся утвърди и узакони едно само.

III.

1^о. Въ единственно-то мжжеско число между имя-то *человѣкъ*, *конь*, *рай*, и пр. и членнѣ-тѣ частицѣ *тъ* чювася единъ гласъ, кой-то по различни-ты мѣста въ Българіѣ ся произноси като *а* или *о* или *я* или *е*; така *человѣкъ*, ведно съ членъ ся изговаря като *человѣкъ-а-тъ* или *человѣкъ-о-тъ*, и *конь* и *рай* ся произносятъ като *конь-а-тъ*, *рай-а-тъ*, или *конь-е-тъ*, *рай-е-тъ*, и сократително *конятъ*, *раятъ*, или *конетъ*, *раетъ*. Тия различни гласовы *а*, *о*, *я*, *е*, зряще ги като прилѣпени нѣкакъ-си на членнѣ-тѣ частицѣ *тъ* и като нераздѣльны отъ неѣ, нѣкои-си сѣ въвсѣкали че членъ-тъ въ единственно мжжеско число былъ не само *тъ*, но *атъ* или *отъ*, или *ятъ*, или *етъ*, и слѣдователно рекли че реченія-тъ членъ въ Българіѣ былъ четверообразенъ. А като че не стигнало това понеже видѣли че въ нѣкои страны у Българіѣ-

тж не ся прилагала никакъ на имя-то речена-та чястицж тж, но ся употреблявали вмѣсто членъ сами тѣи гласове а, о, я, е, заключили отъ това че тѣи гласове были та-кожде сжщи членове въ тыя страны, и рѣкли пакъ че ново-Българскыя-тъ языкъ ималъ осемъ различни членовы, атж, отж, ятж, етж, а, о, я, е, ако и да не были вооб-ще вси въ редъ еднакво употребляеми. ⁽¹⁾

Все това е основано на еднж великж погрѣшкж, коя-то произходи отъ то що не сж разумѣли тѣи мжжи е-стество-то и причинж-тж на сжществованіе-то на выше-речены-ты гласовы, кои-то ся чюватъ предъ членнж-тж чястицж тж.

Какъ тѣи гласове сж , [не *самостойни* но *оставни* и отъ небытія въ бытіе произведени, то ся види отъ то что, членъ-тъ като произходи неосумнѣнно какъ-то ви-дѣхмы ⁽²⁾ отъ вышеречено-то мѣстоименіе, и като нема нито на него нито на имя-то никой такъвъ гласъ прилѣ-пенъ естественно преди да ся соединятъ едно съсь дру-го, тѣи гласове ся явяватъ приложително само слѣдъ то-ва имене и члена соединеніе, и то въ него само падежъ, въ кого-то по закону благозвучія, порожденіе-то на та-къвъ гласъ е былъ полезенъ и нуженъ. На пр. *человѣк* и *тж* едно съ друго соединени *человѣктж* было бы мж-чно наистинж да ся произнесе безъ да влезе помежду имъ ради улесненія нѣкоя *оставна* гласна. А оставны гласны нѣи видѣхмы ⁽³⁾ че языкъ-тъ Славено-българскый не е приималъ и не приема други освенъ ж и ъ вмѣсто кои-то

⁽¹⁾ Виж. О. Неоф. Рыс. Грамм. стр. 43.

⁽²⁾ Выше стр. 27-28

⁽³⁾ Таможе.

Русскія-ть приѣма *о* и *е*. Така въ много рѣчи: глаголы, имена прилагателны, или причастія, кои-то ся ^оокончавать на двѣ согласны, и кои-то въ другы-ты падежи приѣмляще слѣдъ тья согласни коужлибо гласнѣ, немѣтъ, никонѣ потребѣ отъ вставнѣ, на пр: *ієсми, космѣ, старци петра, ѡтци, павла, ѡбни, дни, сладки, кротки, добри, мѣдри, славы, пѣани, река, стекан*, и проч., на противъ кога немѣтъ на края-ть такѣж-зи еднѣ гласнѣ и оставать въ окончаніе-то двѣ-ты согласни сами, понеже бы было мѣчно и неблагозвучно да ся произнесѣтъ самы: *ієсмѣ, космѣ, Петрѣ, Павлѣ, старцѣ, оtcѣ, овнѣ, днѣ, сладкѣ, кроткѣ, добрѣ, мѣдрѣ, славы, пѣанѣ, рекѣ, стекѣ*, и проч. Старо-Българскія-ть языкѣ е туряѣ помежду имѣ, какѣ-то и днешнія-ть туря, по закону благозвучія, еднѣ вставнѣ буквѣ *з* или *ь*, и гы е произносиѣ по лесно, какѣ-то и днесъ ново-Българскія-ть гы произнося, така: *ієсмѣ, космѣ, Петрѣ, Павлѣ, старцѣ, оtcѣ, овнѣ, днѣ, сладкѣ, кроткѣ, добрѣ, мѣдрѣ, славы, пѣанѣ, рекѣ, стекѣ*, и проч. Така точно и членѣ-ть тѣ присоедины на имя кое-то ся ^оокончавъ на согласнѣ буквѣ, было бы еднакво мѣчно да ся произнесе безъ помощь-тѣ на еднѣ вставнѣ гласнѣ помежду имѣ. Но разумѣвася че тая вставна гласна тамѣ само да ся положи ^{іє} нужда, гдѣ-то ѣ нема естествоно; и понеже, по закону Славянскаго правописанія, въ конца на всичкы-ты имена кои ся на согласнѣ ^оокончавать находится естествоно по еднѣ *з* или *ь* безгласнѣ, за кои-то више ⁽¹⁾ довольно говорихмы, за това

⁽¹⁾ стр. 326—328.

въ тѣхъ случаѣхъ, вмѣсто да ся положи *вставно* и други *з* или *ь* и да ся пише, на примѣръ, *мѣжз-ь-тѣхъ*, *человѣкъ-ь-тѣхъ*, *день-з-тѣхъ*, *сѣнь-з-тѣхъ*, и проч. кое-то става така и дълго и грозно, познава ся че бы было и по кратко и по крас-но да ся промѣни естественный онъ-зи *безгласенъ з* или *ь* на *гласенъ*, и да пише само *мѣжз-тѣхъ*, *человѣкъ-тѣхъ*, *день-тѣхъ*, *сѣнь-тѣхъ*, и пр.

Какъ безгласныя-тѣхъ *з* ся е промѣнѣвалъ и ся промѣнѣва така на гласенъ, това ся види и отъ то что въ Русскы-ты поправлены и печатны церковно-Славянскы книги, кол-чимъ ся е случило да ся пише рѣчь предваряема или сло-жна отъ предлогъ кончящійся на согласнѣ съ безгласенъ *з*, той *з* ся е промѣнилъ, по свойству Русскаго языка, на о соотвѣтствующій съ гласенъ *з*, кога благозвучіе-то или друга нѣкая причина не позволявать на *з-тѣхъ* да си остане безгласенъ. На пр:

во в.м. вѣ	{	во гробѣ	в.м.	въ гробѣ
		водвореніе	«	въдвореніе
		во еже	«	въеже
		воображеніе	«	въображеніе
изо в.м. изѣ	{	вопросъ	«	въпросъ
		изогнуть	«	изъгнуть
		изодрать	«	изъдрать
		изорвать	«	изървать
		изоржавѣть	«	изържавѣть
ко в.м. къ	{	изочтеніе	«	изъчтеніе
		ко Господу	«	къ Господу
		ко гробу	«	къ гробу
		ко мнѣ	«	къ мнѣ
		когда	«	къгда = къ-егда.

надо вѣмъ, надѣ	надорвать	«	надѣрвать
	надо всеми	«	надѣ всеми
	надо многими	«	надѣ многими
	надо мною	«	надѣ мною
разо вѣмъ, разѣ	разобраніе	«	разѣбраніе
	разогнаніе	«	разѣгнаніе
	разоитись	«	разѣйтись
	разорваніе	«	разѣрваніе
	разослать	«	разѣслати
ото вѣмъ, отѣ	отобрать	вѣ	отѣбрать
	отогнать	«	отѣгнать
	отодвигать	«	отѣдвигать
	отодрать	«	отѣдрать
	отозвать	«	отѣзвать
	отомкнуть	«	отѣмкнуть
	оторваніе	«	отѣрваніе
	отосланіе	«	отѣсланіе
	ототкнутіе	«	отѣтъкнутіе
подо вѣмъ, подѣ	подобрать	«	подѣбрать
	подогнаніе	«	подѣгнаніе
	подогнутый	«	подѣгнутый
	подожженіе	«	подѣжженіе
	подозрѣніе	«	подѣзрѣніе
предо вѣмъ, предѣ	предо мною	«	предѣ мною
со вѣмъ, съ	предо многими	«	предѣ многими
	со мною	«	съ мною
	со многими	«	съ многими
	собесѣдовать	«	събесѣдовать
	собирать	«	събирать
	совершать	«	съвѣршати
	совѣтъ	«	съвѣтъ
	согрѣшать	«	съгрѣшать

со вѣм. съ

содружество	«	съдружество
создатель	» «	създатель
сокровище	» «	съкровище
сомнѣніе	» «	съмнѣніе
сопряганіе	» «	съпряганіе
соразмѣрно	» «	съразмѣрно

и много такыя другы.

И не само това, но въ Старо-Славенскы нѣкои рж-кописи мы находимъ даже исто-то онова що казахмы (1) за вставивъ-тъ гласнѣ между имя-то, и членъ-тъ, сирѣчь чѣ-вмѣсто нѣхъ безгласныя-тъ ѣ или ѣ, на кого-то ся имя-то окончява, былъ е промѣненъ, на гласенъ, а той пакъ по Русскы обычай, былъ е промѣненъ на о или е, кога имя-то е было послѣдуемо отъ предречено-то мѣстоименіе тѣ или съ; на пр:

въ Глагол.
Клоц.

клевето-тъ	«	клѣврѣтъ-тъ
рабо-тъ	«	рабъ-тъ
иноплеменнико-съ	«	иноплеменникъ-съ
миро-съ	«	мъръ-съ
народо-съ	«	народъ-съ
образо-съ	«	образъ-съ
родо-съ	«	родъ-съ
позоро-съ	«	позоръ-съ
дѣтщо-се	«	дѣтощъ-съ

Ржкоп. Сърб.
14 в.

Ржк. Сърб. 15 в.

« « 16 в.

Ю. Ексар. 150

купецо-тъ	«	купецъ-тъ
прѣсто-то-тъ	«	прѣстоль-тъ
одро-тъ	«	одръ-тъ
сло-то-тъ	«	слогъ-тъ

(1) Выше стр. 175.

Нестор. р. 1377	{	холо-тъ	«	холо-тъ
		отроко-тъ	«	отроко-тъ
		градоко-сь	«	градоко-сь
		градо-сь	«	градо-сь
Супрасл.	—	дъне-сь	«	дъне-сь
Ассеман.	—	дъне-тъ	«	дъне-тъ

Това явленіе бива точно и днесъ така въ соображеніе-то на нашія-тъ членъ, и забѣлѣжи че тогда крайнія-тъ **х** или **ь** на кого-то ся окончява имя-то, промѣнява ся, какъ-то рекохмы, отъ безгласенъ на гласенъ, и **х**-тъ слѣдъ-членный, остава безгласенъ, като че имя-то дръпва на себе-си силѣ-тъ на членъ-тъ **тх**, за да го направи своѣ часть; на противъ кога **тх** стои въ слово-то като мѣстоимѣніе, а не като членъ, тога **х**-тъ на имя-то е безгласенъ, а **х**-тъ на **тх** бива гласенъ; на това видѣхмы примѣри доволны выше стр. 170—171.

Тѣ като сѣ така, не можемъ да имамы никое сомнѣніе, че нашія-тъ Български членъ, происходи въ сички-ты родовы и падежи отъ старо-то мѣстоимѣніе **тх**, че слѣдователно и въ мъжско-то единственно число той не е друго пакъ освенъ исто-то мѣстоимѣніе **тх = та**, претворяемо, ἐϋκλιτικός на **тх = т**, и че гласна-та оная коя-то ся чюва между имя-то и членъ-тъ не е друго освенъ крайнія-тъ безгласенъ **х** или **ь** на имя-то, претворяемъ, благозвучія ради, на гласенъ: *человѣкъ-тъ, дъне-тъ = челоуѣкъ-тъ, или по (Рускому) челоуѣко-тъ, дѣне-тъ или по Сърбскому) дене-тъ*. Така ставатъ, а не иначе, четири-ти разнообразни членове **атх, отх; атх, етх**, за кои-то О. Неофѣтъ, какъ-то рекохмы, (1) гово-

(1) Выше стр. 172 Bis.

ри че были употребляеми, кои тукъ, кои тамъ, въ Българіѣхъ. А [колко-то за други-ты четыре â, о, ѡ, е, за кои-то онъ такожде помянува, разумѣвася че тѣи не сжъ друго освень единъ варварисмъ произведенъ отъ то что былъ усѣченъ и отхвърленъ истинныя-тъ членъ тз, и о-стало за членъ само крайнія-тъ на имя-то существующій или вставно прилагателный з, или ь отъ кои-то първыя-тъ ся произноси по сжщо Българскы обычай като â, а по Русскы като о, второй-тъ ся произноси по Българскы обычай като ѡ и по Сърбскы като е. Така вѣлкъ-тъ, конь-тъ, станѣло вѣлкз, конз, равно вѣлкâ, вѣлкo, конâ, конe.

То тѣй. Но сички-ти мѣжески имена въ единствен-но число не ся окончавать на согласнѣ съ безгласенъ з, нѣкои-си ся окончавать на ѣ, като жрѣвѣй, змѣй, зноѣ, тѣрей, мравѣй, край, покей, рай, край, и проч. слѣдъ кое-то ѣ нема никакъ з кой-то въ приложіе-то на членъ-тъ да бы ся промѣнилъ отъ безгласенъ на гласенъ; обаче и на тыя имена кога ся приложи членъ, чювася помежду нихъ и членъ-тъ единъ гласъ произносимый като а или паче като я или е на пр. рай-а-тъ, край-а-тъ, и проч. То пакъ що е и какъ става? нищо друго освень вставныя-тъ пакъ онъ-зи з или ь, за кого-то уже рекохмы ⁽¹⁾ че е нуженъ да влѣзи между имя-то и членъ-тъ, кога нема з естественно, за лесно и благозвучно произношеніе тѣх-о. Но може да рече нѣкой че тукъ имя-то понеже и въ мѣжеско единственно число ся окончавъа на согласнѣ и, какъ-то и въ други-ты вси родови и падежи, нема ни-

(1) Выше стр. 174—175.

коѣ нуждѣ отъ едиѣ такъвѣ вставнѣ гласнѣ, и че бы было доволно да ся приложи членъ-тъ на имя-то 'какъ-то си е, и да ся произнесе много лесно, на пр: жрѣвій-тъ, рай-тъ, покой-тъ, и проч. Това не е право, защо тѣ имена, първо, не ся произносятъ съсъ членъ-тъ по обычаю така, но като жрѣвѣѣтъ, раѣтъ, покоѣтъ, и ироч: второ не е ѣгко истина че ся окончаватъ на гласнѣ: понеже окончателна-та имъ буква, *и* не е само *и*, но *ѣ*, сирѣчь *и* съ знакъ отторѣ называемый *слитня*, кой-то знакъ и промѣнява естество-то и *ѣ* дава произношеніе равно съ Латинско-то *i* или съ Греческо-то *ι* послѣдуемо отъ тѣнъкъ *ь*, то естъ *ѣ* равно *i* равно *ѣ*; така *рай*, *покой*, по произношеніе-то си, не е *ра-и*, *поко-и*, но *раі*, *покоі*, или *раѣ*, *покоѣ*. То като е тѣй, и като не можемъ да ся отречемъ че е тѣй, познавася какъ крайна-та на тѣя имена буква *ѣ* трѣба да ся гледа, не веке като гласна, но като согласна тѣнка, и какъ тогава е нужно да влѣзи между нихъ и членъ-тъ благозвучія ради вставната гласна *ь*, и да ся пише, на пр: *рай-ь-тъ*, *край-ь-тъ*, *покой-ь-тъ*, и пр. Но понеже таково-то писаніе было бы и грозно и соблазнительно, защо, какъ да е, *ѣ*-та на око-то ся види сякога като *и*, сирѣчь като гласна, а слѣдъ гласны-ты никога не ся е видѣло да ся пише *ѣ* или *ь*; понеже отъ другѣ странѣ *ѣ* и *ь* ся тука по Български като *ѧ* или *ѧ* произносятъ, а *ѣ* равно *i* соединено съ *а* составя точно гласнѣ или доегласнѣ-тъ *ѧ*, азъ мыслѣ че въ тѣя обстоятелства было бы и безвредно и много прилично да ся слива крайно-то на тѣя имена буква *ѣ* съ вставнѣ-тъ между нихъ и членъ-тъ *ѣ* или *ь* равно *ѧ*, и да ся пише само и чисто *ѧ*, на пр: *раѧ-тъ*, *краѧ-*

тѣ, покоя-тѣ. Было бы безвредно, зашто тукъ я-та, катое не пріема никога врѣху си удареніе, изговаряся точно катое ѿ, сир. рая-тѣ, равно рай-тѣ; было бы и прилично, зашто сѣкиму е знаенъ и обыкновенъ образъ-тъ на това писаніе; рая, покоя, находящійся точно така въ родителенъ и въ винителенъ падежъ, у церковно-Славенскы-ты книги, кога образъ-тъ рай, покой, не ся намѣря нигдѣ.

Това исто-то ся случаява и въ прилагателны-ти и причастія-та, кога, споредъ потребъ-тѣ на слово-то членъ-тъ тѣ ся прилага тѣмъ; на пр: *младия-тѣ, стария-тѣ, добрия-тѣ учения-тѣ и проч.*

Ако да търсимъ истинъ-тѣ, той членъ не трѣбваше никакъ никога да ся прилага на прилагателны-ти и на причастія-та, зашто видѣхмы ⁽¹⁾ че тѣи сѣ си имали отъ край за свой особенный членъ относительно-то старо-славенско мѣстоименіе и или ѿ; прилагаемое тѣмъ неопредѣленнымъ за да ставать опредѣлени, сирѣчь за да представлявать разумъ, какъ-то съсь членъ-тъ, опредѣленъ; на пр: *святъ, святой; благословенъ, благословенный, лежащъ, лежащий.* Той-зи опредѣлительный образъ на прилагателны-ти и на причастія-та и до днесъ още ся находи въ употребленіе ⁽²⁾. Но катозада бы ималъ я-

(1) Выше стр. 168—169.

(2) Замѣчательно е наистинъ че въ премного обстоятелства быва и по красно и по благозвучно, и така да рекъ по благородно да ся употребява, вмѣсто, новыя-тъ членъ *тѣ, та, то*, въ прилагателны-ты и въ причастія-та, древнія-я славено-Балгареки *и, я, е*, иъ това трѣба добръ да внимавать нашии писатели, зашто ако бы въ редъ нераз-

зыкѣ-тѣ ны единообразность, и въ това, народный-тѣ
обычай, когато требовало членъ, приложилъ и тѣмъ
членъ-тѣ *тз, та, те, ти*, съ това обаче различіе че въ
сичкы-ты други родовы и падежи го приложилъ тѣмъ и-
мѣющимъ образъ *неопредѣленъ*, и токмо въ мъжескы-тѣ
единственный падежъ имъ го приложилъ имѣющимъ об-
разъ *опредѣленъ*. Така *свѣта, свѣто, свѣти*, прилагателни
образи *неопредѣленаго*, приѣмлюще членъ, правятъ *свѣ-
та-та, свѣто-то, свѣти-ти*, а не съ опредѣленъ образъ
святая-та, спятое-то, святѣи-ти; а въ мъжеско единст-
венно число вмѣсто да имъ ся приложи членъ-тѣ також-
де въ *неопредѣленъ* образъ и да ся рече *святъ-тъ,
человѣчскъ-тъ, благословенъ-тъ, лежащъ-тъ*, и проч.
прилагаму ся въ образъ *опредѣленъ*, и ся казва *святѣй-
тъ, человѣческый-тъ, благословенный-тъ, лежащій-
тъ*, и проч. а това е станжло така, толкова зашто-то
было уже всенародно обыкновенно да ся изговарятъ
тѣя прилагателни и причастія въ *опредѣленъ* образъ кога
е было потребно да ся земнѣтъ въ *опредѣленъ* разумъ,
колко-то и за да не бы негли были они смущаваеми съ на-
рицателны-ты существителни имена кои-то приѣмѣтъ
членъ всегда въ (така да речемъ) усѣченъ или *неопре-
дѣленъ* образъ. Какъ да е да е, то е единъ фактъ, едно
бытіе въ языкѣ-тѣ, кое-то е было пріято и утвърждено

лично употребили токмо новыя-тѣ членъ, слово-то имъ бы было грубо
и неодѣлено; кога, като употребляватъ разнѣшено, кого дѣка-то при-
лича, и новыя-тѣ и ветхыя-тѣ, могли бы да представатъ языкъ кра-
сенъ и гладкъ на око-то, сладкъ и благопріятенъ на ухо-то, и ле-
сенъ и удобенъ въ употребленіе-то.

отъ общо-то обикновеніе, и кое-то мы не можемъ да сторимъ друго, освенъ да го прие́мемъ какъ-то си е.

Но тога-зи замѣчте че кога тѣя прилагателны и причастія ще прие́мнѣтъ членъ, въ мъжескы единствен-
ный падежъ, окончаніе-то имъ предъ членъ-тъ ся показва
исто-то онова ѣ кое-то видѣхмы (') че имѣтъ имена-та
жребѣй, край, рай, рой, и проч. Слѣдователно трѣба да
кажемъ и за тѣхъ, що-то рекохмы и за тѣя имена, си-
рѣчь че е нужна, за благозвучно-то имъ изговариваніе, да
влязя вставна-та гласна ѣ между имя-то и членъ-тъ, но
че е по прилично и по красно да ся слива съ тѣзи бук-
въ равно ѣ окончательна-та на имя-то ѣ равно і, и да
става отъ тѣхъ двѣ-ты составлена една дwoегласна ѣ,
съ кою-то да ся пишѣтъ на окончаніе-то си предъ чле-
нъ-тъ тѣ, какъ-то имената *рая-тъ покоя-тъ* и пр. така
и прилагателни-ти и причастія-та *святѣя-тъ, человѣческѣя-
тъ, болныя-тъ, послѣднія-тъ, реченыя-тъ, имущія-тъ,
зрящія-тъ*, и проч.

Това е наше-то мнѣніе за произхожденіе-то и
правописаніе-то на той-зи членъ въ единственно число
мъжескаго рода.

(') Више Пис. II стр. 180 — 181.

БЕЛѢЖКИ И ПИТАНІЯТА

отъ П. Р. Славейкова

Върху языка и слога на издателя на Книжници-тъ.

Отъ 14-та Книжка за Суетскій прѣшекъ.

Лѣтописъ. Ный видим че новый языкъ е отбѣгвалъ отъ крайници-тъ (окончанія-та) на ъ. отъ туй повече думи които въ старыа языкъ са свръшватъ на ъ притурилъ имъ е ка : мышъ мышка, вошъ въшка, кокошъ-ка. И сами-тъ употрѣбители думы както старость, младость, хубость са казватъ и старина младина и хубавина, токо радость и кость, белкимъ еще малко нѣкои сж одържели таквизи крайници. Не е ли волно и подобрѣ да са употрѣбаватъ новы-тъ думы по духа и по свойство-то на-новыа языкъ?

Да речемъ. Защо е тука з-тъ, или не сж ни стигнали и *артисали* и прѣзъ главъ тащисали з-реве? тука е-то или ы-то е смѣчано, защо да запразваме книгъ-тъ съ друго непотрѣбно слово? кога ще туряме на думы-тъ опашки защо не туряме баремъ подългы-тъ каквото *тз* въ ставиди-тъ, въ трете-то лице и въ неопредѣлительно-то наклоненіе на глаголи-тъ

Прѣшекъ. Моя-тъ сватъ кой-то е абаджіа, като чу да са поменува въ книжицы-тъ *прѣшекъ*, выка ма на страна и ма пита; за какъвъ шеякъ пише въ книжицы-тъ? не пише за шеякъ, му рекохъ, ами за прѣшійка. — каква прѣшій-

ка, каже, белким има игли и напрасникъ и въ книжицы-тъ? видѣхъ и питахъ додѣ му дамъ да разбере, и като му расправихъ, осъди ма защо не му съмъ казалъ *шипунъ* или *шійка* на земе-та. А кога-то му казахъ че то са казва и *провлакъ*, ехъ, рече, сега туй макаръ да са спосрѣща и то съ други думы, но пакъ личи че показва нѣщо *протечено*, *проточено* и е лѣсно въ готовъ *калѣжъ* на езика; Защото като имаме отъ процѣнямъ-процѣнъ, отъ прѣдѣлямъ прѣдѣлъ отъ прѣлѣзямъ ⁽¹⁾-прѣлѣзъ, отъ просичамъ-просѣкъ нека имаме и отъ провличамъ—провлакъ.

По добръ. Защо да е *по*-то отдѣлено? въ черковныя езикъ крайници-тъ които образуватъ стѣповы-тъ отдѣлно ли са пишхтъ? Нѣкои си за да го отличатъ отъ прѣдлога *по* соединяватъ го съсъ черта по-добръ, че отдѣ, додѣ, и защо?

Кой-то. Защо и тука *то*-то отдѣлено? *то* не е ставица, но е отъ союза *же* въ черковныя езикъ, който въ новыя езикъ, въ сложны-тъ думы, станжлъ на *то* отъ *ниже*-който, отъ *понеже*-защото, отъ *идѣже*-дѣ-то, отъ *ниже*-нито. Отдѣлно ли е въ черк. езикъ *же*-то отъ друго-то?

Сгъединява. Защо да са умекотиава тука *е*-то на *ю*? не сж ли са вслушели наш-тъ списачи въ изричаніе-то на народа и да забелѣжатъ че въ ново българскыя е-

(1) Буква-та *л*, по мое-то мнѣніе, какво-то и кроежъ-тъ ѝ показва, сочи да е сглобена отъ *ь* и *а* а не отъ *и* и *е*, какво-то са до сега мислеше; за туй и въ изговора са чуе и като чисто *е* и като чисто *а*, че и като слѣто *е* и *а*.—Дѣ са чуе като *е* и дѣ като слѣто *е* и *а* (ѣа) извѣстно е но като *а* най много личи въ думы-тъ *влязъ* *влязе*, *влягвамъ*, *влязимъ*, *првлязимъ*, *цвѣтъ*, *цвѣзна*, *прлотецъ*, *прлвденъ*. И до сега наш-тъ полещы изговарятъ: *праскочи*, *праправи*, *прамърда*.

зыкъ твърдо *е* нема; *е* то токо подиръ безгласны-тѣ губи
мекыя си гласъ (и то пакъ подиръ сички-тѣ не) а въ сички
други случаи то са пише като *е* а изрича са като *ю*. Туй
са види найдобрѣ у Българи-тѣ, кога са учакъ гръцки,
колко мжно научватъ да изричатъ *ἐχέω*, *ἐχέω*. (изричатъ го
иенае *юхо*).

Азиса, Сношеніе . Въ сглобене-то на *и*, *ю*, *ю*, не е
ли зето полвината на *и*, зашто да го туряме пакъ цѣло?
думи-тѣ *здравіе*, *учение*, западни-тѣ Българе го изри-
чатъ *здравіе*, *учение*, кое-то даде повода на нѣкои списа-
тели да го пишжтъ *здравъ*, *учень*, мняще (да са поома-
жж и азъ съ с(ла)венщина) че *ъ* е сложено отъ *і* и *е*.
Источни-тѣ Българи въ този случай изричатъ *зрави*, *у-*
чени, кое-то, и то е по свойство-то на источно-то нарѣ-
чіе *е* или *ю* безъ ударение да са изрича като *и*, зашто-то
видим че там дѣто зема ударение и тѣ го изричатъ като *ю*: *пра-*
ніе, *деніе*, *царіе*, *коніе*. — Нѣкои Български списачи пи-
шжтъ го като русци-тѣ *здравье*, *ученье*, но туй за насъ
никакъ не иде, зашто-то изричаніе-то на *ъ* ште стане гор-
діевъ възелъ за млади-тѣ, *ъ*, кога е въ края безъ гласъ
— *солъ*; *ъ* кога е въ срѣдъ дума-та, като *жъ*, — *кръстъ*; *ъ*
прѣдъ ставица-та, като *и* *огнь-тъ*, че и пакъ *ъ* въ ду-
ми-тѣ *здравье*, *ученье* ? !

Сички-ти, іеміи-ти, зашто *ти* и *ты* а не *тъ*? — и-
стинж че споредъ изричаніе-то на источно-то нарѣчіе чу-
еса *ти*, и лесно може да са произведе отъ мѣстоиме-то
тіи; но малко ако са попризре челѣкъ ще види че то
не е отъ *тіа* но е отъ *тъ*, кое-то и инакъ казваме тѣзи
хора и друг. Западни-тѣ, че и Македонски-тѣ Бъл-
гари изричатъ го *те*, както изричатъ тѣ на сѣкѣдѣ бук-
ва-та *ъ* като *е*. Въ источно-то нарѣчіе, помѣстно, тамъ

дѣто е свойственнѣно умекотеніе-то на *т-тѣ* чуеса чисто гласъ-тъ на *лъ*, защо-то изричатъ *коніе-кы*, *овце-кы*, *свиніе-кы*, *прасцы-кы*; че освѣтъ туй, навно доказателство на това имаме въ бройны-тъ имена, *дѣлъ-тъ*, *три-тъхъ* *четырь-тъхъ*, *пѣтъ-тъхъ* и друг. Или ако кажемъ за хатъръ че ставица-та *ти* е отъ *тіи*, може да го кажемъ токо за мъжкыя родъ, за женскыя и за средныя никога не може да бѣде; но, защо да товарим напусто языка съ излишни правила за мъжкыя родъ *ти*, а за женскыя и средныя *тѣ*? — «*лрѣчки и сѣчки, глахви и угорешки*».

Взстокъ, всицкы-ты, всѣкоа. Защо не истокъ отъ и-стиця слѣнце-то ами въстокъ? или едно мрътво *в* е по-прѣдпочтено отъ една обща и жива дума? *сички-ти* и *сп-коа*, пакъ туй показва, кое-то показва и *всичкы-ты* и *всѣкоа*. Кога ще правимъ устѣжки въ полза на етимологія-та че отъ найтънкыя ли край да зафанимъ? ще приемаме испуснѣти слова и срички, че тѣзи ли избрахмы? зеръ нема други по-за-въ-работа!

Найдалный като го прочетохъ най напрѣдъ рекохъ че е погрѣшка отъ *найдолный*, защото не мислихъ че *найдалечный* е еретическа дума и не бива да ся употрѣби.

Да затѣхнѣтъ прѣшеека, Не можѣхъ да разберѣ какво ище да рече, да затѣхнѣтъ ли? или, да потопятъ провлака?

Съ една широка и дълбока урва. Урва не може да бѣде нето широка нето дълбока, а толкози повече не може да са пълни и да държи водѣ защото бива стрѣмна, че трѣба да е или каналъ или вада.

Да воспрепятствуватъ раскривихъ ми са уста-та и языкъ-тъ ми отмалихъ до дѣ го изрекъ, ако беше писа-

но да *въспрѣтъ* или да *запречатъ* щѣхъ да го пречикъ изведнѣжъ че щѣхъ да са уловѣ у друга дума.

Достаточно! ами доста не можеше ли?

Наплашенъ Нехао. Наплашенъ знаменува че и други пѣтъ плашенъ че наплашенъ, а тука мислѣ че иска да са рече заплашенъ.

Достопримъчателни. При тѣзи дума не можѣ да ми недоди на умъ смѣшна-та въ цариградски вѣстникъ фраза «мы требува да замѣчимъ» (като котки ли?), че защо да не ѣ да *задельжимъ* или е то краставо?

Възобнови. Защо сѣ тука сега *въз* че и об додѣ е просто-то *поднови*?

Издиинѣ му паметникъ. Тука сега ище *въздиинѣ*.

Кѣмъ заходѣ. Слѣнце-то захожда, очи-тѣ му заходатъ, казваме, но отбѣгваме да не речем *заходѣ* на западъ, защото *заходѣ* е друго и произходи отъ *захождамъ* сирѣчь отстранявамъ за малко. (Слѣди.)

ПАРАЛЛЕЛЬ.

Отъ

*Христа Ваклидова, възпитаника на Французско-то
Бебешко училище,*

Кловисъ (¹) и Борисъ, (²)

Видимъ въ сегашно-то състояніе на царства-та два народы. Единъ-тъ въздигнатъ на най горньх степенъ на словесность-тѣ, на славѣ-тѣ, на образованіе-то; другъ-тъ до сега въ най долниѣ на невѣжество-то, но кой-то е упазилъ въ средѣ сръдце-то си благородны-ты си чувства, не забравилъ языкъ-тъ си, и наченва да бляскѣ съсъ таѣ искрѣ коя-то отъ давна съсъдѣти му подадохъ на поглѣда. Е добръ, тыя два народи, за да ги представимъ на изглѣданія-та на читатели-ты, сѣ Францускый-тъ и Българскый-тъ. Каква разлика между тѣхъ! Смѣя да рѣкѣ, ако и да дамъ заниманія на строги-ты критици, съсъ оногова философа на древность-тѣ, че толкова си ракличатъ единъ отъ другъ, колко-то ученый-тъ отъ неученый-тъ, живый-тъ отъ мрътвый-тъ!

(¹) Френскы царь.

(²) Българскы царь.

Това ны очюдва но долне то сравненіе ще ни покаже
еднѣ приликѣ, едны сношенія между тыя два противо-
положны народы.

Предѣ да туримъ въ сѣбѣ двама князове отъ тѣхъ,
нека погледнемъ внимателно слокове-ты крайны на имена-
та имъ: Кловисъ и Борисъ. Нѣмжтъ ли исто-то окончаніе
и истый-тъ звукъ? Првѣй-тъ слѣдъ три предмѣстниці
кои-то водятъ отъ сѣвѣри-ты страны на Германія
единъ зганъ варвари, испждаютъ или подчиняватъ жи-
тели-ты засѣляющы; второй-тъ кому-то прадѣди-ти не-
благодарни на страны-ты гдѣ-то живѣе еднѣ вѣчнѣ и
жестоко студъ, ся тжтрятъ, преминуватъ Дунава, под-
чиняватъ това мѣсто, тѣмъ по угодно. Слѣдъ трима
царе Кловисъ приежъ узды-ты на Френскѣ-тѣ монархія;
Борисъ и той ся качва на престола кой-то ще плаши
нѣколко вѣкове Бизанско-Римскы-ты императоры. И два-
ма-та начялниці, вожди на два народы обычающи военно
то занятіе въ кое-то състой сичкѣ-тѣ имъ жаркость и
не гледающи друго заниманіе подостойно за тѣхъ,
освѣнъ бой-тъ.

Првѣй-тъ подчинява сичко кое-то иска да му стой
на срѣща; Второй-тъ не забравя нищо, за да накаже
оныя кои-то ся наемжтъ да му ся опржтъ съсь силѣ-тѣ
на ооружія-та, и да промысли на народа си безопасность.
Христіанска-та вѣра ся появя и въ двѣтъ царства, и
двама-та спѣшатъ да ѣж приежтъ: Единъ-тъ примолень
отъ сопругѣ-тѣ си коя-то нищо не милѣе за да го вка-
рж въ истенный-тъ пжтъ; другой-тъ уплашенъ отъ
страшнаго Суда и склонень отъ достолубивѣ-тѣ си
сестрѣ, познава вѣрѣ-тѣ въ Христа. Отъ еднѣ-тѣ странѣ

видимъ твърдо-то сръдце на Френскый-тъ Сикамбръ ⁽¹⁾ нечувствителенъ на думы-ты на сладкѣ-тѣ си женѣ. Въ другѣ-тѣ, ужаясь-тъ на Българскый-тъ князь комуто тоя извъиреденъ образъ ся види неприличенъ ни на най свирѣпыя бой, ни най ядовитаго звѣра кого-то е гонилъ изъ дълбочины-ты дубравны, неговѣ-тѣ смиренность, неговѣ-тѣ покорность на исканія-та на едноутробнѣ-тѣ си сестрѣ, коя-то ся жертвува за спасеніе-то му. Кловисъ вѣрва съ условіе, ако побѣди врагы-ты си на поле-то при Толблѣкъ; Борисъ неще нищо и ся наема, макаръ и животъ-тъ му да е въ бѣдствіе да посади крѣстно-то дръво въ Българія. Френскый-тъ вождь, заръчва да постелѣтъ градскы-ты улицы съ цвѣте, да покрѣятъ стѣны-ты съ бѣло. Звънцы-ты біять, и той великолѣпно водимъ отъ пастыря, съдруженъ съ сичкы-ты си голѣмцы, съ сичкый-тъ си народъ облеченъ съ бѣлы дрехи както Владѣтеля си, ся отправя къмъ голѣмѣ-тѣ церквѣ за да ся очисти съ малко водѣ » паче снѣга обѣлюся ». Тамо преклонява главѣ-тѣ си предъ оногова кого-то предъ малко гонеше, предъ оногова кого-то не познаваше. Българскый-тъ войвода, тайно въ палата си имѣющъ за свидѣтель невидимаго, въ сръдъ нощъ ся покланя на Кирила, Българскый просвѣтителъ, както Христосъ въ воды-ты Йорданскы.

Первенци-ти научватъ това дѣло, отъ тѣхъ скрѣтомъ сторено, подигатъ народъ-тъ, кой-то яко прилѣпенъ у идолы-ты на богове-ты си, показва най голѣмѣ-тѣ

(1) Имя на царскѣ-тѣ фамиліѣ.

прость, най злж-тж врьждж кѣмъ Господаря си. Градъ-тъ ся плъни съ размирницы; саби ти сялъщятъ и въ единъ часъ жилище-то на новокръстений-тъ е обградено отъ исты-ты подданицы, отъ оныя кои-то има за дѣтца, и кои-то още не малко обыча като такыва. Въ такъвъ часъ тая отеческа обычь бы навила на гиѣвъ-тъ на великодушный-тъ царь, но друго го осилва да употреби силж-тж. Богочеловѣкъ-тъ кого-то исповѣда въ рѣцѣ-ты на свя-тый-тъ ще си утвърди царство-то съсъ това обстоятелство, ще исчезни мерзостны-ты суевѣрія на поганцы-ты. Заемамъ тукъ отъ *»Поледѣ-тѣ врьху Българска-та Исторія* (¹) на Г. Цанкова: «Съ кръсть-тъ на грѣды-
 » ты, Борисъ съ 48 души отъ неговы-ты хора, излиза
 » насрѣща станжлы-ты, покорява ги и на другой-тъ день
 » избива 58-тъ отъ болѣры-ты. Народъ-тъ като вижда
 » тажъ силж у Бориса, повѣрува че треба да ся крыща,
 » и до 870-та годинж, сичкый-тъ Българскы народъ ся по-
 » кръстюва.

Напослѣдокъ, за да свръшимъ това сравненіе между два-та самодържцы ще рѣчеме че си свръшватъ дни-ты почти подобно. Кѣмъ окончаніе-то на живота си, Кловисъ почернява славж-тж на имя-то си съсъ кръвопролитнж и родоубійскж случж. Ненасытенъ още отъ иманѣ, отъ земы, убива князове-те неговы роднини, за да имъ по-свои наслѣдіе-то. Безумие! Гробъ-тъ отваря гладны-ты си уста за да тя погълни, смръть-та скръца зжбы-ты си отъ предя-ти, а ты си нечувствителенъ и слѣдвашь ко-рыстолюбывы-ты си мечтанія! Борисъ осѣща че смрътний-

¹) Мѣсецословъ за 1857.

тъ часъ е близо, зрѣлище-то на стяжанія-та, на богатства-та, на слава-та, не го благодаря. Иска да подръже въ сиромашія-та сынъ-тъ Божій. Единъ манастиръ прибѣжище на злощастны-ты му служи за палатъ, жертвата, чиста, приносима нѣкой день на прѣстола му е пицата. Слѣдъ нѣколко вѣкове ще видимъ Карола V, да остави царство-то за да ся затвори въ едно подобно здание. Размиряванія-та на сына му Владимира, принуждаватъ го да ся врьне на управление-то на царство-то. За наказание това Борисъ му изважда очи-ты, дѣло кое-то не съгласуваше съ съ слава-та на единъ краљ толкова великодушень, милосердъ, и толкова чадолюбивъ, дѣ-то кое-то е една срамота на Българскъ-тъ Исторія. Най послѣ ся врьща въ пръво-то си обиталище и тамъ далечъ отъ свѣтскы-ты суеты предава духъ-тъ си Богу. Земя-та му дава единъ гробъ надъ кого-то ще туримъ.

*Тука лежи Самодержецъ Борисъ—Михаилъ,
По кою Българскый народъ ся е покръстилъ.*

ЧЕСТИТЕНЬЕ.

Казано отъ Д. Константинова, единъ отъ ученици-тъ Българе отъ Францушкото Бебешко училище прѣдъ Хайр-Уллах-Ефенди, намѣстникъ на министръ-тъ за Просветяване-то у Турско-то царство, който бѣше дошелъ на 1858 Ноемря да прѣгледа това училище.

Господарьо Честите,

Може Ваша Милость и да не се надѣвахте да намерите тука ученици Българе. И ние още по малко чяхми тѣзи честь, дѣто я докарува Вашето дохождане, за да бждемъ мѣжду съученицитѣ си прѣдставници отъ наймногочетніятъ, нѣ найнепознатіятъ отъ христіански-тъ народи, кои-то се намиржтъ подъ скиптръ-тъ на Негово Величество Султанъ-тъ.

Това забраванье, което го правятъ за насъ, и отъ кое-то вашето явяване види се да ни вика да излѣземъ, може навѣрно да има други причини, нѣ, безъ да се съмнявами, първата е мирніятъ животъ, когото иматъ у Българія и когото ние ще обичами по-много слѣдъ като живѣемъ въ невинното размърдуване на едно училище.

Както и да е съсъ нашата мила Българія и съсъ сладостѣта, която можемъ да осетимъ като се върнемъ при онѣзи които обичами, нинѣ Ви увѣрявами, че дохожданѣто, съсъ което Негово Величество прѣзъ васъ прави честъ на Французско-то Бебешко училище, за насъ е двойно драгоцѣнно: отъ една страна то ще олекчи жертвитѣ на нашитѣ бащи и майки; отъ друга страна то ще ни подкрѣпи въ работитѣ които трѣбуватъ за една добра отхрана.

Дѣто ще рече Ваше-то дохождане за насъ е една честъ и едно добро; то е и единъ добъръ случай, да, Господарь Честите, добъръ случай! Ще ни дадете ли воля да се възползувами отъ него? и като ви покажемъ признателността си наедно съсъ стученицитѣ си, можемъ ли да оставимъ на Вашата грижа да принесете на нашитѣ обиченъ Господарь молитвитѣ и желанія-та дѣто ги правятъ за него младитѣ Българчета, ученици отъ Бебекъ ?

БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПЪСНИ,

събрани

отъ

Велика Д. въ Шуменъ.

I.

Хранила е, майка глѣдала е
Доръ два ми сынка близнака,
Хранила та че е отхранила,
Глѣдала та ги е отглѣдала,
Съсь чуздж хуркж махалкж.
И съсь чузды ты станови,
Расли сж доръ порасли сж.
Стоянтъ Радуду думаше:
Радуде братецъ по малъкъ
Хайде Радуде да идемъ,
Чузди аргаты да станемъ,
Пичалбж да пичелимъ,
Старж си майкж да хранимъ,
Какъ то ны е и тя хранила.
Хранила, та ны е отхранила
Съсь чуздж хуркж махалкж
Съ чузды ты становы.
Чи сж двама та станали,
Станали та сж отишле
Пичалбж да пичелижтъ.
Малко сж мисго ходили,
Тъкмишко девять годинки,
Тачи шо да си спичелятъ
Доръ трысга овны маторны.

Тръгнади да си огивать,
Минали поле широко,
Наели горѣ высокѣ.
Стояниъ Радулу думаше:
Радуле братецъ по малѣкъ,
Я се Радуле запусти,
Та си водича олови
И му званца запусти,
Догдѣ си братче преминемъ
Презъ тѣзи горѣ зеленѣ
Чи тукъ се чува братенце,
Мартинъ ми млада воевода
Съ четрыдесять юнака.
Дано ны братче не зачуе
Догдѣ си горѣ тѣ преминемъ.
Радулъ Стояну думаше:
Не бой се байне не бой се,
Дордѣ е Радулъ при тебѣ.
Догдѣ си Радулъ издума,
Четры момчета додѣхѣ,
Оше Радулу думашъ:
Радуле клѣто сираче,
Нази ны Мартинъ проводи,
Мартинъ млада воевода,
Да ны оловишъ оловишъ,
Четры овна маторни,
Оловишъ да ги заколешъ,
Заколешъ да ги оперешъ,
Одерешъ да ги опечешъ,
Да си момцы ты нагости.
Радулъ момчета думаше:
Много му здравіе носете,
Азъ не съмъ нѣкой кихая,
Азъ съмъ клѣто сираче
Деять съмъ години робувать,
За трыста овна маторны.
Азъ нѣмамъ овны за нѣго,
Да ловѣ да му ги колѣж;
Да колѣж да му ги держ
Да держ да му ги пекѣ

Ако ще самси да доде.
 Да доде самси да лови,
 Да лови самси да коле,
 Да коле самси да дере,
 Да дере самси да пече,
 Да си момци-ты той гости.
 Догдѣ си Радуль издаума,
 Ево и Мартинъ чи доде.
 Съсь четрыдесать юнака.
 На кръсть овци-ты газеше,
 Кого гдѣ стигне сечеше.
 Радуль Мартину думаше:
 Мартине младо воеводо,
 Ты ми овны ты прегази,
 Съ твоѣхъ тѣхъ саблѣхъ френгѣхъ
 Ази ти нищо не рѣкъхъ.
 И ты ми нищо не думай,
 Да ти юнаци прегазѣхъ,
 Съсь моѣхъ тѣхъ ошарскѣхъ тоягъ,
 Чи се на лѣво засука,
 Догдѣ се на дѣсно обърне,
 Чи туку Мартинъ останалъ
 И той се Радулу моляше:
 Радуле кѣто спрече,
 Що то по мене намѣрешъ,
 Всичко то отъ мене обземи,
 Туку ма съ душа остави,
 Да ходѣхъ да приказвамъ,
 Твоего силно юначество,
 Радуль го никакъ не послуша,
 Изваде ножче кръвниче,
 Лево му око извъртя,
 Дѣсна му рѣжжѣ одряза,
 Още Мартину думаше:
 Ходи Мартине да проси,
 По черковы и по мостовы,
 Проси Мартине и приказвай,

Кога си ставалъ воевода,
 На четридесѣтъ юнака,
 Радулу овны да сечешъ,
 Радулу кѣту спраку,
 Гдѣто го е майка хранила,
 Хранила и отхранила,
 Сосъ чузда хуркѣ махалкѣ,
 И съ чузды ты станови.

Отъ Сборника
 на
 Ивана Стефчева.

Донкѣ сѣ бѣдѣ бѣдили
 Донке момиче хубаво
 Бѣдили и укривили Д. М. Х.
 И ѣ въ тъмницѣ хвърлили
 Да было баремъ за нѣщо
 За нѣчто и за низачто
 За едниѣ кыткѣ сминувѣ
 Че ѣ недала Турчину
 Турчину Яничерину
 Нѣ ѣ дада Ивану
 Та сѣдя Донка та лежѣ
 Тѣмко ми до три години
 Тѣмничарѣ Донкѣ попита
 Усилило ли ти е Донкеле
 Усилило ли ти е въ тъмницѣ
 Донка тѣмничерю думаше
 Тѣмничерюле браиноде
 Дея ми е усилено и не е
 Нѣ ношѣ ми е много усилено
 Кога засвирѣтъ момци ти
 Момци ти по младенци ты
 Кога запѣѣтъ момы ты
 Момы ты и сѣдѣйки ты

Съвременна летопись.

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДНЕВНИКЪ.

Французскы-ти вѣстники си обръщать всяко вниманіе върху дѣйствительный успѣхъ за нарежба-та на Алжиръ отъ князь Наполеона. Ти ся надѣждь, че бѣженцы-ти отъ Европа, что ходяхъ до нынѣ въ Америка да ся губять по тамкашни-ти пусты полета и да испадать въ опасность прѣзъ Голѣмо море, което е погълнало хыляды хора, щѣтъ предпочитатъ Алжиръ, дѣто ся намирать вси-ты заздравяванія за прѣселенцы, които дойдать да уработевать толкозъ плодоноснѣ-тѣ земѣ на тазъ голѣма французка колонія.

Работа Мортара ся свършева. Писма сж промѣнили, казвать между князь Велевскый и кардиналъ Антоненя; дадено-то тыкуване отъ Римскый министръ ще ся обнародва наскоро. Изъ припирь-та за това пыганіе единъ вѣстникъ гласи, че ся намира уставъ отъ па а Іулія III, да опредѣлява въспиране и глобѣ отъ хылядо жытици на оцизъ, что крыщавать еврейскы дѣца безъ воля на бащи-ти имъ и прѣди законна-та врьсть.

Едно открытіе за голѣма добывка е забѣлѣжно наскоро отъ Сенегалскый управитель, капитанъ Фехеръ поиска да опыта има-

лю - то на златоносны - ты руды на Банбукъ; плитки разраванія показаж споринж на драгоценный росовець; единъ инженеръ остава тамъ да опытва по-лека-лека мѣста-та, който увѣревалъ, както казвать пжтници и тамородии че Банбукъ ще бжде друга Калифорнія за Франца.

Англія ся вижда, че ся грижи изново за свое закрываніе. Преди нѣколко дена вѣстници съдятъ да изброеватъ кораби и топовы на Велико Британія; въ исто - то врѣмя ся говори да съзидать твърдини край рѣка Темза за да покрывжть Лондонъ, да удвожжъ артилерияж - тж и пешацы - ты. Никакъ не може ся проумѣе за что ся тия обнародванія и тия мѣрки. Французкый вѣстникъ имъ казва, че по-добрь бы было да умножать паровозныты коля по желѣзници - ти за прѣнасаніе пжтници и колчавинж-тж на стоки - ты.

Инглеско - то управление обнародва опись за потѣкваніе на кораби, что е пострадало мореплаваніе - то на Велико - Британія въ 1857 л. Въ той опись ся вижда, че инглеско - то мореходство само по край морія - та е загубило ланѣ 1143 кораба и въ тия бори сж загынали 532 чловѣка.

Отъ Англія испращать въ Калкута царско-то дѣло, което оставя двѣ-тъ Индіи направо подъ управленіе-то на корона-та.

Ингелизъ-тъ пріема добръ мѣркж за свой-ты владѣнія въ сѣверна Америка: той ще направи съврзванія между законодателны-ты събранія на Канада, Нова-Шотландія и Новъ-Бруневикъ.

На това прѣдиположеніе, за което търгуваніе-то му е обвѣрено на Лордъ Бюрія, държися строй отъ г. Ребука, за да съедини Халифаксъ съ крайща-та на ингелискы-ты владѣнія съ единъ желѣзникъ. Тия широки мѣста сж равны токо съ цѣла Европа на пространство.

Пр омѣняванія-та, что сяготвятъ увжтрѣнено-то управленіе на

Прусія, залягать най-много цѣла Германія; обаче безъ съмнѣніе и въикашна-та прусска политика ще направи голѣмы измѣненія. Владѣтель-тъ разгласява въ слово-то си, че той иска да издвигне високо народный прѣпорѣкъ: тая рѣчь ся приѣма твърдѣ радостно.

Великий князь Константинъ трѣгва за Европа; той навигда испървомъ Нѣмскы-ты сговорны дворове, и послѣ отива въ Италія да изгледа сардинско-то пристанище на Вилѣраншь, легло-то на което, прѣзъ Октомврія, ся остави даромъ на русска-та дружина за плаваніе по Срѣдиземно море.

Русско-то управление намыслява да направи телеграфическѣ жицѣ, която ще съедини сѣвернѣ Европѣ съ Новый-Свѣтъ; тя жицѣ ще закачва отъ С. Петербургъ, ще минува прѣзъ Сибирь и Верингъ и най-послѣ въ русска Америка.

Слѣдъ Кына, ето и Японъ ся отвара на европейска-та образovanость. Встѣять отъ Хонгъ-Конгъ за една новина твърдѣ важна за търговскый трактатъ подписанъ между Англія и Японъ, споредъ който пристанища-та въ тая самодержава ся отварятъ на ингелизскы кораби. Съгласіе-то отъ 1854 л. подписано отъ адмиралъ Стирлинга и потвърдено отъ князь Кларендона прощаваше приѣмваніе-то на ингелизскы кораби само въ две пристанища, и то да си поправятъ нѣчто или да си купятъ хранѣ.

ТЪРГОВСКИЙ ДНЕВНИКЪ

Пристанище Галацъ.

Търговскый вървежъ прѣзъ 1857.

Мореплаванье-то на това пристанище быде изъ обще помалко живо прѣзъ 1857 л. отъ колкото прѣзъ 1856, което, както ще ся види по-долу ся познава по смаяваніе-то на дѣла-

нія-та върху жита-та, че потреба-та въ Европа за храна тогасъ бѣше по-малка. Весь брой на кораби-ти дошле въ Галаць прѣзъ 1857 л. и на които ся отишле отъ тамъ е 628 отъ 99,785 тонни, което прави, на изпозваніе-то, 143 кораба и 16,108 тонна по-малко отъ прѣзъ 1856 л.

Ето забѣлжваніе за различни-ти прѣпорци, что бѣхъ надолше:

	Кораби	Тонна
Гръцкы	258	41,968
Австрійскы	51	10,543
Ингелизскы	58	10,063
Турскы	49	7,907
Сардинскы	42	6,163
Балтійскы	36	5,112
Французскы	18	2,464
Молдавскы	20	2,125
Различни	96	13,410

Сравненіе-то между двѣ-тѣ години прѣдставлява за повѣче-то страны значителны смалѣванія: така, за междухода съ Франца, брой-тѣ ся свали отъ 42, 63 тонна до 18,716; Англія прѣтърпя едно смалѣваніе отъ 20,368 тонна, междуходъ-тѣ отъ Галаць и пристанища-та на съединено-кралевство като бѣше за 35,411, тонна въ общій купъ на 1857 л. Отъ друга страна, обаче, сношенія-та отъ Галаць съ Цариградъ придобыхъ доста и показвать едно умноженіе отъ 28,665 тонна върху ланска-та година.

А колко-то за вредность-та на търговскы-ти дѣланія, въ сщцото пристанище, тя показа, въ 1857 л., около 43 миліона и $\frac{1}{2}$ които ся расподѣлять между главны-ты мѣста на дохожданіе и опредѣленіе тѣхъ:

	Донасванія.	Изнасванія	Купъ.
	фр.	фр.	фр.
Турско	7,424,000	4,792,000	12,216,000
Англія	12,193,000	3,386,000	15,579,000
Франца	5,730,000	1,684,000	7,414,000
Австрія	257,000	2,061,000	2,318,000
Женева и	"	"	"
Ливорно	"	1,335,000	1,335,000
Разл. мѣста	3,388,000	1,150,000	4,538,000
Скупомъ	28,992,000	14,408,000	43,400,000

Донасваніе-то, сравнительно съ 1856 л., ся умножи малко нѣчто; изнасваніе-то напротивъ слѣзе до 5,756,000 фр. Това голѣмо смаляваніе, както ся каза по-горѣ, най-наче е отъ жита-та: испращанія-та папуріе за сама Франца паднахъ до 2,835,000 фр. по-долу отъ броя на 1856 л. Остана-то отъ недостижность-та на тая стока ся пада на Англія и на Адриатическы-ты приста-ища. Сѣще така стана едно смаляваніе въ изнасваніе-то на рѣжь-та, на коя-то испращанія-та за Франца бѣхъ стигнали, въ 1856, единъ вредность отъ 1,480,000 фр. обаче разлика-та е въ малко отъ тая страна ся намира патъкмена съ едно остана-то отъ 424,000 фр. у вредность-та на рѣжь-та испратено на опрѣдѣленіе отъ Австрія.

Между стоки-ты на донасваніе-то, захарь-та показва едно умноженіе отъ 1,248,000 фр. отъ кои-то около 500,000 довлечени повѣче-то отъ Франца. Обаче това умноженіе на вредность-та произлазя отъ скѣпнуваніе-то на тая храна въ търга на Га-лацъ. Слѣдъ захарь-та, за Франца стана едно чувствително удобреніе въ продажба-та на рѣкодѣлны-ты стоки, что сѣ повѣче-то отъ памучны платна, кога донасваніе-то на вина-та [имъ ся смали малко нѣчто.

Описъ на главны-ты стоки промълены съ еси-ты п-мъ
ста въ пристанище Галацъ на 1857 л.

1. Докасванія.

	Колчавена. кылограм.	Вредность. фр.
Захаръ	5,095,000	8,916,000
афе	664,000	682,000
Сухы овошкы	1,254,000	875,000
Оризъ и солена рыба	1,840,000	1,400,000
Дървено масло	586,000	1,660,000
Ромъ . . . бурета	2,530	523,000
Титюнъ . . . кылогр.	219,000	2,630,000
Жельзо	5,976,000	1,763,000
Гвозды и сачмы	473,000	709,000
Земны въглища	18,092,000	724,000
Пръжда и платна бали	5,223	5,242,000

Повторни-ты докасванія състоятъ отъ благовонны пѣтца, хубавы масла, вина и бѣла-рада (за 261,000 фр.), гіонове, фарфорин и столове, стоки довлечены повѣче-то отъ Франца; послѣ маслины, портукали и лимони, сапунъ, оризъ, памукъ и вълна, что произлазять най-паче отъ Турско; сѣтиъ стькла, тенекия, смола и катранъ отъ Англія. и др.

2. Изкасванія.

	Колчевина. Ектолитр.	Вредность. фр.
Пшеница	440,648	6,29,000
Папуре	82,748	16,62,000
Ръжъ	112,606	1,126,000
Леняно сѣмя	13,760	330,000
Дъскы	280,000	280,000

Отъ сравненіе-то на броя отъ ланска-та година излазя едно умноженіе отъ 105,302 ектолитры за пшеница-та, и смаляванія отъ 632,270 ектолитры за папуріе-ти, отъ 69,182 за ръжъ-та и 7,248 за ячемика; обаче испращанія-та на ръжъ-та, както и на леняно-то сѣмя, боба, дървена-та потрѣбца, и др. имать малка важность.

К Н И Г И

*кои-то ся сж печатали въ Печатницѣ-тъ
ни и ся намирътъ за продажбѣ :*

СКРАТЕНИЕ на ТУРСКА-ТА ИСТОРИЯ преведена, попълнена и издадена отъ П. Р. Славейкова. — 8^{ка} 68 стр. Цѣна ... 1 цванець.

КРАТКА СВЯЩЕННА ИСТОРИЯ преведена отъ Архимандрита Партеція Зографский. 8^{ка} 120 стран. Цѣна 5 гр.

ЦВѢТОСЪБРАНИЕ (Славян Христоматія) Старо-Българскаго языка издадена отъ Никифора П. Константинова. гол. 8^{ка} 200 стр. Цѣна 8 гр.

Учебни Книжки за Дѣца-та, наредени и издадени отъ П. Р. Славейкова :

КНИЖКА I. БУКВАРЬ 8^{ка} 16 стр. Цѣна 1 гр.

КНИЖКА II. СВЯЩЕННА ИСТОРИЯ.

КРАТКА ВСЕОБЩА ИСТОРИЯ отъ Йоакима Груева. гол. 8^{ка} стр. 222. Цѣна 16 гр.

ЕЛЕКТРИЧЕСКИ ТЕЛЕГРАФЪ преведенъ отъ французскимъ отъ Хр. Ваклидова. Издаденъ отъ Пантели Г. Кисимова. 8^{ка} 64 стр.

БЛАГОПРАВІЕ преведено отъ Французскимъ отъ Хр. Ваклидова. Издадено отъ Д. Добровича и Г. Василева за полж-тъ на Българскѣ-тъ Книжници. гол. 8^{ка} 48 стр. Цѣна 2 гр.

ПЪРВА ХРАНА преведена отъ И. П. Чичовъ. гол. 8^{ка} 168 стр. Цѣна 16 гр.

ЖИТИЕ и ЧЮДЕСА Святаго и Славнаго Пророка Ілія преведено отъ Отца Х. Софронія. гол. 8^{ка} стр. 35.

НАЧАЛНОЕ УЧЕНИЕ за дѣца-та отъ Арх. Партеція. гол. 8^{ка} 40 стран. Цѣна 2 гроша.

СМЕТНИЦА отъ Кънчя Кесарева.

НАРЪЧНА ЧИСЛИТЕЛНИЦА преведена отъ Н. Николова, а поправена и издадена отъ Ив. Пайденова.

Подъ печать :

БУКВЕНИЦА СЛАВЕНСКА отъ Хр. К. Сичанъ Николова.

ФРАНЦУЗШКО-БЪЛГАРСКИ РАЗГОВОРЪ отъ Ив. Пайденова.

АЛГЕБРА преведена отъ Фран. отъ Хр. Ваклидова.

ГЕОМЕТРИЯ преведена отъ Фран. отъ Хр. Ваклидова.

МЪСЯЦОСЛОВЪ за 1859 отъ Българска-та Книжница.

ЦВѢТОНОСНО-ТО ПАНЕРЧЕ Иравствена Повѣсть преведена и издадена отъ Х. М. Пашова и Ат. Г. Симова.

СКАЗАНИЕ за Св. Димитрія Басарбовскаго отъ Арх. Натанаила Стояновича.

Отвзшины книги за продажбѣ :

БЪЛГАРСКА ГЪСЛЯ издадена отъ С. Зафорова и Ц. Желева.

Цѣна 4 гр.

ТЪРГОВСКО РЪКОВОДСТВО издадено отъ Бр. Хамамджиеви.

Цѣна... .. Цѣна 1 книць

Подписка-та за спомошествованиѣ-
то на Българскы-ти Книжици и
на Българ. Книжнинѣ приѣма ся
отъ тыѣ лица:

Отъ Настоѣтели-ти на БЪЛГАРСКЫ-ТИ КНИЖИЦИ
Г. Г. К. Мариновича и К. В. Славчевича въ Цариградъ.

Отъ Г. Пантели Х. Г. Кисимова въ Тръново.

- » » Т. Х. Бойчова въ Шуменъ.
- » » Братѣа Х. Петкови въ Русчукъ.
- » » Сав. І. Гамзовенова въ Видинъ.
- » » Радѣа Теодорова въ Силистрѣ.
- » » Братѣа Георгиевичъ въ Варнѣ.
- » » А. Н. Каракашъ въ Свищовъ.
- » » Димитра Трайкова въ Софійѣ.
- » » Господина Данчева въ Сливенъ.
- » » Ст. Арнаудова и сынъ въ Габрово.
- » » Георги Карловскій въ Тулча.
- » » Неши Х. Матеѣва въ Едрене.
- » » Доктора С. І. Чомакова въ Шюединъ.
- » » Ст. Груйогду въ Казанлъкъ.
- » » Иванча Стоѣанова въ Ескы-Зааръ.
- » » Христодула Чорбаджи въ Хаскюй.
- » » Д. Х. Тулева въ Калоферъ.
- » » Братѣа Х. Гюрови въ Самоковъ.
- » » Дим. Янакиѣва въ Дупница.
- » » Кара-Никола Ангелова. Въ Т. Пазарджикъ.
- » » К. Фотинова въ Смирнѣ.
- » » Хр. Георгиева въ Букурещъ.
- » » Мих. Поповича въ Ибраѣла.
- » » М. и А. Авраамовича въ Гюргево.
- » » Евлогѣа Георгиева въ Галацъ.
- » » Отца Архимандрита Наѣанаѣа Стоѣановича Начал-
ника на Добровецкѣй-тъ мѣнастаръ въ Яшь.
- » » Г. Шопова въ Изманиъ.
- » » Николаѣа Хр. Палаузова и Ст. Топковича въ Одессъ.
- » » Ат. Миханлова въ Виѣниѣ.